מכון בות עם

הגיור בישראל

בין המצוי לרצוי

דברים שנאמרו ביום עיון בנושא

כפר הנוער הדתי "ימין אורד"

י"ז בשבט תשס"ז (5.2.2007)

תוכן

מבוא - הרב מנחם ולדמן, ראש מכון "שבות עם" 1

הרצאת פתיחה - הרב שאר ישוב כהן, רבה של חיפה וראב"ד, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל 2

מושב ראשון: *"מודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות"- היחס והדרישות מן המתגייר*

הרב חיים אירם - רב הישוב אלעזר, גוש עציון, המכון ללימודי היהדות 7

הרב יואל בן נון - ראש ישיבת הקיבוץ הדתי 11

הרב בניה ברונר - ראש ישיבת ההסדר בצפת ודיין בבי"ד לגיור 15

הרב מרדכי זמיר - רב מושב שדה יעקב ומועצה אזורית עמק יזרעאל ודיין בי"ד לגיור 17

הרב צבי ליפשיץ - אב"ד לגיור, ירושלים 19

מושב שני: *כיצד מקרבין? - החברה הדתית והמתגייר*

מר משה אדוריאן - מפקח ארצי על אולפני הגיור, משרד החינוך 22

ד"ר אשר כהן - המחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת "בר אילן" 24

מר אביגדור לויתן - ראש תחום גיור, משרד הקליטה 27

ד"ר חיים פרי - מנהל "יוזמות חינוך ימין אורד" 28

מושב שלישי: *"הכל לפי ראות עיני בית הדין" - כיצד ניתן לייעל את מערכת הגיור*

הרב יוסף אביאור - ראש המרכז למתגייר, אור עציון 30

הרב מנחם ולדמן - ראש מכון "שבות עם" 33

מר נחמיה סיטרואן – מנכ"ל המכון ללימודי היהדות 36

הרב משה קליין - סגן ראש מערך הגיור, משרד רה"מ 38

בס"ד אייר תשס"ז

מבוא

מכון "שבות עם" הינו מהמוסדות הותיקים והמנוסים העוסקים בתחום הגיור. במסגרת המכון מתקיימים ימי עיון אליהם מתכנסים מרבית העוסקים בתחום הגיור בישראל.
בשנים האחרונות עולה סוגיית הגיור לסדר היום הציבורי בליווי "קולות מים רבים אדירים משברי ים".
העדר תוצאות משמעותיות למאמצי הגיור בקרב יוצאי ארצות חבר העמים מעלה ספקות ודיונים באשר לעצם היכולת לגשר, גשר של קיימא לרבים, בין ריחוקם של העולים ממורשת ישראל לבין קבלתם את דרישות הדיינים לקיים אורח חיים דתי.
מחלוקות התרבו בתוך הבית פנימה - בקרב אנשי הציונות הדתית, העוסקים בלעדית בשדה הגיור - באשר לדרכים הראויות לקבלת גרים בזמננו. המחלוקות סדקו את מערכת הגיור. לעין כל נתגלו יחסים עכורים ומערכת לוקה בתפקודה.
ביום העיון "עלו על השולחן" כל הנושאים הבוערים, ללא כחל וללא שרק, אף כי בנחת, כדרכם של חכמים.
רבנים הציגו את משנתם ההלכתית באשר ליחס הנדרש כלפי המתגיירים בזמננו, בהשמיעם עמדות סותרות, הללו מקילים והללו מחמירים. הועלו תוכניות לשינוי מערכת הגיור. דברים יצאו מליבם של רבים הנמצאים עם ה"עם שבשדות" וחשים את קשייהם בנתיבי הגיור.
אמירות שיצאו מיום העיון יצרו הדים ציבוריים סמוך לאמירתם.
הדברים, כפי שנאמרו, מובאים בחוברת זו.
תודתי לשלמה ליבוביץ, ידידי ורעי, שטרח רבות בעבור הצלחת יום העיון והבאת הדברים לדפוס.
יישר כוחו!
תקוותנו שיום העיון והדברים שבכתב יוסיפו נדבך מפרה לקידום מעשה הגיור כהלכה במדינת ישראל.

הרב מנחם ולדמן
ראש מכון "שבות עם"

<u>הרב שאר ישוב כהן -</u> הרב הראשי וראב"ד חיפה וחבר מועצת הרבנות הראשית

ברשות מורי ורבותי, מרא דאתרא הרב רונן לוביץ', מרא דאתרא לשעבר הרב מנחם ולדמן, הרב משה קליין שמייצג כאן את מערך הגיור, מורי ורבותי, רבנים ודיינים, אחי ואחיותיי העוסקים במצווה זו של הגיור, קהל קדוש.

אפתח בוידוי אישי.

התלבטתי מאוד אם לקבל את ההזמנה לדבר לפניכם על המצב של גיורי העלייה החדשה מארצות חבר-העמים לארץ. חוששני, וברור לי, שחלק מהדברים שאומר, לא ינעמו לכמה אוזניים. לפעמים, אכן "כשם שיש מצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע", אבל אני מקווה שהדברים ישמעו ויעשו.

אגב, בקשר למאמר חז"ל זה "מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע", זכיתי לשמוע הערה חשובה, בשיחה שהייתה לי פעם עם האדמו"ר מלובביץ', זכותו תגן עלינו, בזמן שהוא ניהל את המאבק המפורסם שלו, על "מיהו יהודי", ודרש להוסיף בחוק השבות את "נתגייר כהלכה". הנושא עלה בשיחה שזכיתי לה ב"יחידות" אצלו. אמרתי, כי חוששני שמדינת ישראל לא תצא כנגד כל הקהילות הקונסרבטיביות והרפורמיות, מסיבות כלכליות ופוליטיות, ושאלתי: "אולי כדאי להימנע בשלב זה, להימנע מלדבר על כך ולעשות מזה עניין. אולי כדאי ולחכות להזדמנות אחרת?" בתשובתו אמר לי כ"ק הרבי מלובביץ' זיע"א "שיש דברים שהם "מדאורייתא" ובדברים דאורייתא חייבים להגיב, לא צריך להתחשב אם הדברים יתקבלו או לא יתקבלו. רק בדברים דרבנן אפשר לשתוק". מתוך דבריו למדתי כי עניין הגיור כהלכה, הוא נושא "דאורייתא".

מורי ורבותי, עניין הגיור כהלכה בבתי הדין שלנו, עניין הנתון כעת במשבר עמוק בדעת הקהל, הוא עניין של "דאורייתא" ממש, ואולי במידה מסוימת הוא נוגע לכל עתידה של היהדות בארץ ישראל. הייתי בסוד הקמת מינהל הגיור ובתי הדין המיוחדים לגיור, בנפרד ממערכת בתי הדין הרגילים. זכיתי, ואולי ראוי לומר שהוטלה עלי החובה, לשמש ראש בתי הדין בחיפה, במשך כעשרים וחמש שנה, ולשבת בהרבה תיקים של גיור. השתתפתי גם בחלק מהדיונים שהיו ברבנות הראשית וגם בועדת נאמן. כאשר עלתה בעיית הגישה לזרמים אחרים ביהדות, כמובן, באופן עקרוני, התנגדתי לשבתם בבתי הדין, אבל חיפשתי פתרון שלא יחריף את המחלוקת ולא יסכן את המשך הגיור כהלכה במדינת ישראל.

אגב, בזמנו, אמרתי לידידי, נשיא ישיבה אוניברסיטה בארה"ב, שעד שבאתי לאמריקה לא ידעתי שאני אורתודוקסי, ידעתי שאני יהודי. "אורתודוכסי", "רפורמי", "קונסרבטיבי", אלה מושגים שנבעו מן המחלוקת שפרצה בזמנו ביהדות גרמניה. ב"ה אצלנו במדינת ישראל אין פיצול כזה. אגב, אינני מכיר גם בחלוקה של דתיים וחילוניים. אצלנו, יש יהודי שומר מצוות, ויש לצערנו יהודי ששומר מצוות פחות, שצריך לקרב אותו ולהשתדל שישמור יותר ויותר. כולם יהודים! מצווה עלינו לקרבם באהבה ובדרכי שלום, עד כמה שידנו מגעת.

אני רוצה לומר לכם, מורי ורבותי, שבעיית הגיור כהלכה, כוללת את המצווה לאהוב את הגר וגם את מי שבא להתגייר, ולא רק כלפי מי שכבר התגייר חלה מצווה זו. כבר כתב על כך מרן הרב יחיאל ויינברג זצ"ל בשו"ת "שרידי אש". אכן, לאחר שנתגייר, יש ביחס אליו פעמיים מצווה, פעם אחת

"ואהבתם את הגר" ופעם שנייה "ואהבת לרעך כמוך". יש לגשת אליו בגישה של אהבה. כל מי שבא להתגייר, אם משוכנעים שאדם זה רוצה להיות יהודי, אך הוא לא יודע מה זה יהודי, לא ראוי להתייחס אליו כאל גוי שצריך לדחות אותו. צריך להתייחס אליו גם לפני הגיור באהבה ודוחים אותו בדרכי נועם ובהסברה, עד שרואים אצלו, מה שנעמי ראתה אצל רות, אמם של גרים, אמה של מלכות - "ותרא כי מתאמצת היא ללכת".

זאת ועוד: אני חושב, שהעיקרון של הגיור, נמצא בדבריה של רות, "באשר תלכי אלך, ובאשר תליני אלין, עמך עמי אלוקייך אלוקי". זוהי שותפות משולשת: שותפות הגורל, שותפות לעם ישראל, והצהרת אמונה באלוקי ישראל! שימו נא את לבכם: לא נאמר "מצוותיך מצוותי" נאמר כאן "אלוקיך אלוקי". מורי ורבותי, זה לא אותו הדבר! יש כאן שני שלבים: קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות.

כרבה של חיפה, אני מודע לבעיה הקשה של האלפים, אולי עשרות האלפים (באזור חיפה מדובר בודאי באלפים), שבאו הנה עם בני משפחותיהם ושנישאו נישואי תערובת. העולים באו הנה, הם נשיהם וילדיהם. לפעמים האישה יהודיה והבעל גוי, זה יותר קל. לעתים יותר קרובות, לצערי, זה להיפך, ואז היא וילדיה טעונים גיור, ונשאלת השאלה, מה לעשות איתם?

הם רוצים להתגייר וגם הולכים לראות וללמוד, מה זה להיות יהודים. אבל, אנחנו לא משוכנעים שהם באמת יקיימו מצוות. ההתלבטות היא קשה.

מה שאני חייב לומר כאן, מורי רבותי, <u>מערכת בתי הדין לגיור נוצרה כדי לקבל גרים ולא כדי לדחות גרים</u>. אם ישנה צעקה - ואני מדגיש שאני לא בקי במצב - שדוחים יותר מאשר מקבלים, הרי שבתי הדין לגיור לא מקיימים את ייעודם. האם זה באמת ככה או לא, אני מקווה שנשמע במשך היום.

בשאלות היסודיות של יחסנו לבאים להתגייר, יש לנו על מי לסמוך, לקבל גם כאשר אנחנו לא בטוחים שהגר שיתגייר אצלנו ישמור מצוות, אם מדובר על מי שרוצה לגור בארץ ישראל ועוד יותר על מי שכבר נישא בנישואי תערובת ויש לו משפחה מעורבת, יש לנו פוסקים מגדולי ישראל, שפוסקים שאין לדקדק אחריהם אם ישמרו מצוות או לא אלא לגייר אותם, ולהשתדל כמובן לקרב אותם עד כמה שאפשר, כפי שאנחנו עושים גם כלפי יהודים, "חילוניים".

ראשית נזכיר את תשובתו של בעל ה"אחיעזר" הגאון ר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל. כידוע, הוא לא היה "ציוני", או מתלמידיו של הרב קוק זצ"ל, או איש "המזרחי". הוא היה חבר מועצת גדולי התורה של אגו"י ופוסק הדור. הוא כותב בתשובותיו, אחרי שדן במחלוקת הראשונים הידועה, הרמב"ם, הרי"ף והסמ"ג, שפוסקים שקבלת ושמירת מצוות, היא לא חלק ממעשה הגיור. כידוע, הראשונים דנים בנושא על פי הגמרא בכריתות, הגמרא ביבמות ועוד. אני לא אזכיר כאן את כל המקורות, אבל זה ברור שיש פה לפנינו מחלוקת ראשונים. הייתי אומר, שכדאים הם הרמב"ם, הרי"ף והסמ"ג לסמוך עליהם בשעת הדחק. אבל גם אם ניקח את שיטת התוספות והשו"ע, שכאן, אגב, "המחבר" סטה ממנהגו, שכן, בדרך כלל, במחלוקות בין הרמב"ם, הרי"ף והרא"ש הוא הולך אחרי הרוב, כפי שהוא כותב בהקדמה שלו ל"בית יוסף". כאן, משום מה, הוא עשה אחרת. אולי בגלל שעל הרמב"ם אפשר לדון, ולא ברור מה דעתו, באשר ל"מל וטבל ולא הודיעוהו מצוות" (ראה: רמב"ם בהלכות איסורי ביאה, הסוגיא בכריתות).

לכאורה ברור מהרמב"ם שדעתו שקבלת מצוות לא מעכבת. אבל השו"ע פוסק אחרת וזה מחייב אותנו, והרמ"א אינו חולק עליו. אמנם אם נקבל שזו שעת דחק גדולה, אולי אפשר גם לסמוך על הרמב"ם. ומורי ורבותי, לא הייתה שעת דחק כזו בתולדות ישראל. אנחנו עוסקים כאן בשאלה הנוגעת לכלל ישראל, לא רק לגרים הבאים להתגייר.

אנו עוסקים בשאלה איזה עם יהיה לנו כאן בעוד 30 שנה או בעוד 20 שנה, ואולי חי"ו בעתיד הקרוב יותר. יש סכנה שייקחו מאיתנו את הסמכות הבלעדית לגיור כהלכה. אני חייב לומר שצריך לעשות מאמץ עליון כדי למנוע את פריצת כל העניין שעמלנו עליו כל כך, כדי לשמור על כלל ישראל. כל זה עומד בסכנה, ואי אפשר להתעלם מזה. זהו שיקול שחייבים להביא בחשבון. ועל כן אם יש לנו על מי לסמוך, כמו שאמרתי, הרי יש לפנינו רמב"ם, ר"ף וסמ"ג, שאומרים במפורש שזה לא מעכב. אמנם גם אם נפסוק אחרת - כשו"ע שאומר שקבלת מצוות מעכבת - עדיין יש להבחין להלכה בין קבלת מצוות לבין שמירת מצוות למעשה אחרי הגיור. ה"אחיעזר" פוסק שקבלת מצוות מעכבת, וכן פסק מרן הרב קוק זצ"ל בתשובותיו ב"דעת כהן", וזו דעת רוב הפוסקים. בכל זאת, ה"אחיעזר" כותב במפורש, כי כשיש נישואי תערובת, אפילו שברור לך שהבא להתגייר יחלל שבת לתאבון בגלל פרנסה, אין להימנע מלקבלו. מי לנו גדול מן ה"אחיעזר" שכותב, שנקבל אותו, ואח"כ ננסה למצוא את הדרך שיוכל לשמור שבת, לחפש פרנסה בשבילו. כמובן שכך יש לעשות רק במצב של דיעבד כשכבר היו נישואי תערובת. שמעתי שגם מרן הרב קוק זצ"ל שהחמיר לא להשיא מי שנתגייר או בא להתגייר בשביל נישואין, שבדיעבד, כשיש נישואי תערובת ובאים להתגייר לפנינו בדיעבד, אם כבר נישאו, יש לקבל אותם, ואח"כ למצוא את הדרך לקרב אותם, שישמרו מצוות כהלכתן.

זה המצב, רבותי. זה לא מצב כמו בחו"ל, שבא גוי ורוצה להתגייר, אולי בגלל סיבה זו או סיבה אחרת, ואנו יכולים לדחות אותו! יש כאן מצב אחר לגמרי! נוצרה מציאות של שבעים שנה של גזירות על דת משה וישראל, שהביאו לידי נישואי תערובת. עכשיו בני הדור השלישי באים לעלות לארץ ישראל. הם יושבים כאן בתוכנו. הילדים הולכים לבתי הספר שלנו. בני הנוער נפגשים. יש גם בארץ - סכנה של נשואי תערובת, כי הם בתוכנו. כולם מדברים עברית ורואים עצמם כיהודים. יש כאלה שאומרים: מדוע בשביל צה"ל הוא יהודי ובשביל זה הוא לא יהודי? - המציאות כיום היא כזו, שאלה שפונים ומבקשים להתגייר רוצים להיות יהודים, כמו כל היהודים באי"י. כמובן, שעלינו להסביר להם שכל יהודי חייב בשמירת מצוות, אך חלילה לנו מלדחותם!

יש גמרא מפורשת במסכת שבת, על המשנה הראשונה בפרק שביעי: "כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת". שואלים איך זה יכול להיות? ותשובת הגמרא, מפיהם של רב ושמואל, שאנו עוסקים בתינוק שנשבה לבין הנוכרים ובגר שנתגייר לבין הנוכרים. מורי ורבותי, בתי הדין שלכם, שלנו, שלי, לא היו מקבלים גר כזה בשום פנים ואופן, אבל בגמרא מסתבר שכן קיבלו אותו. זו הייתה המציאות! זו גמרא מפורשת והתוספות מסבירים שם שמדובר בגר שנתגייר בפני שלושה ולא בינו לבין עצמו. איך יכול להיות גר שנתגייר בין הנוכרים? הוא רוצה להיות יהודי אך אין לו יהודים סביבו, והגרות תופסת. הוא לא שומר מצוות אבל הוא שוגג, והדין הוא שהוא מביא חטאת לבית המקדש. האם יש איסור יותר חמור מאשר להכניס חולין לעזרה? הלא מדובר בגוי, אם הגיור לא תופס! איך אפשר לקבל קורבן חטאת ממנו?! זו גמרא מפורשת! אי

אפשר לדחות את הגמרא הזו. כמובן שאנו לא פוסקים מתוך הגמרא. הלכה למעשה אנו קשורים בתשובותיהם ופסקיהם של גדולי הפוסקים. אבל צריך להביא בחשבון את המציאות הזאת.

המסקנה היא כי בודאי שצריכים להשתדל עד כמה שאפשר ללמד אותם לפני שבאים להתגייר ולהשפיע שישמרו מצוות. אנו חייבים ללמד ולאמץ את בני הזוג וכיו"ב. כך אנו עושים כאן בחיפה, במוסד "אריאל", שיש לי את הזכות לעמוד בראשו. אנו מלמדים ומקרבים את עולי רוסיה, וגם את אלו שכבר נתגיירו, אנו משתדלים ללמד אותם איך צריך לנהל בית יהודי, שזה חובה על כולנו. ואני לא אומר ח"ו להקל בדבר הזה, אבל לא לדחות. מי שדוחה מתחייב בנפשו. אני אומר את זה עם כל ההכרה, מתחייב בנפשו ובנפש עם ישראל. אני מאד מקווה כי לא נכונים הדברים המופיעים בעיתונות, ביחס לגישת בתי הדין לגיור, אבל אם זה נכון, המצב חמור ודורש תיקון.

לסיכום: על שלושה גדולי ישראל אני סומך, ה"אחיעזר" שכבר הזכרתי. על הראשון לציון מרן הגרב"צ מאיר חי עוזיאל זצ"ל, ועל מרן הרב הראשי הגר"א אונטרמן זצ"ל. לפני שאגש לפרוט דעתם, אציין ששמעתי שהבד"צ של העדה החרדית בירושלים ובבני-ברק, פוסק יותר לקולא בעניין גיור, מאשר בתי הדין שלנו. כשזה נוגע למשפחות שלהם הם סומכים על ה"אחיעזר".

אנחנו יכולים לסמוך על פסיקתו של מרן הרב הראשי לישראל, הראשון לציון, גדול בתורה וביראת שמים, שהיה ציוני ומראשי המזרחי, הגאון הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, שכתב על כך בספרו "משפטי עוזיאל", כרך ז' עמוד צ"א. הוא עוסק בנושא זה גם בתשובותיו וגם ב"פסקי הרב עוזיאל". ואומר על הנושא דברים מאוד חריפים. הביא את הדברים מכתביו במאמר ב"הצופה" נכדו העיתונאי מאיר עוזיאל. אני מצטט את לשון הכותרת של פסקו של הרב עוזיאל זצ"ל, שהועתקה גם במאמר ב"הצופה": "יהודים שאינם שומרי דת ורוצים לגייר נשותיהם הנוכריות עם בניהם". רבותי, זהו בדיוק המקרה שיש לפנינו, כאן. הראשל"צ כותב במפורש, שלא לדחות אותם ומי שדוחה אותם עתיד לתת את הדין! אלו דברים מאוד קשים, וזה לשונו: "בדורנו זו אחריות קשה מאוד, נעילת דלת בפני גרים, מפני שהיא פותחת שערים רחבים מאוד, ודוחפת אנשים ונשים מישראל להמיר את דתם ולצאת מעם ישראל ולהיטמע בגויים ויש בזה משום אזהרת חז"ל. אמנם (לגביהם יש לנהוג) "שמאל דוחה וימין מקרבת" (הגמ' בסוטה), מכל מקום עם בניהם, בוודאי שחייבים לקרבם, אפילו אימם גויה הרי מזרע ישראל המה, ובבחינת צאן אובדות, וירא אנוכי שאם נדחה אותם לגמרי, נתבע לדין משמיים ויאמר עלינו את הנידחת לא השיבותם ואת האובדת לא ביקשתם".

גדולה תוכחה זו מאותה תוכחה של קבלת גרים שאינם ראויים.

מתי צריך לדחות גרים? כשהם עוסקים בעבודה זרה, מתי שביסוד האמונה יש פגם, וחלילה הם לא קיבלו עול מלכות שמיים. בודאי שאסור לקבל גר כזה. הרמב"ם הרי אומר, בהקדמה לפרק "חלק", שיש להבדיל בין מי שכפר בעיקרי האמונה ר"ל לבין מי שעובר עבירות לתאבון מתוך יצר הרע. לעומת זאת, חס ושלום שלא לקבל מי שמאמין באלוקי ישראל ויקבל עליו את האמונה באל אחד ואת היסודות של י"ג העיקרים. בעז"ה סופו שיתחזק בשמירת המצוות – כדת וכדין. לכן גם לגבי הגיור וגם בעניין של שמירת המצוות, צריך להשתדל עד כמה שניתן לקרב אותם, לא לדחות אותם ח"ו.

אני יכול להעיד על עמדתו בנושא זה של גיסי המנוח הגאון מרן הרב שלמה גורן זצ"ל, הרב הראשי לישראל. מרן הרב גורן זצ"ל, שישבתי איתו בנושאי גירות, פיתח שיטה מיוחדת, המבחינה בין גיור

א״י לגיור חו״ל. ״בארץ ישראל יש לגייר ואחרי שיתגייר צריך להחזיר אותו בתשובה ולא לדחות אותו״. כך היה נוהג הלכה למעשה.

מורי ורבותי, ח״ו לדחות בידיים גרים שרוצים להיות יהודים. בייחוד כשהאבא יהודי – יש עניין של העלאת הניצוצות, שאינני יכול להאריך עליו את הדיבור, אבל הנושא ידוע ליודעי ח״ן. זו מצווה עצומה . יש בה תרתי דמעליותא: ארץ ישראל וזרע ישראל, וחס וחלילה, מורי ורבותי, אם נדחה אותם, כביכול לשם שמים.

לא באתי לכאן להוכיח אף אחד או לבקר את העבודה שאתם עושים, תחזקנה ידיכם! באתי להגיד מה שאני חושש שניתן עליו את הדין, ואני אומר דברים שבעצמי עשיתי, וב״ה סופם היה טוב מאד! היתה לי נחת רוח ממשפחה אחת שגיירתי, ולא הייתי בטוח שישמרו מצוות, ואח״כ המשיכו לבוא אלי. יש אפילו מביניהם אחד שלמד אצלי ב״כוללי״, היום הוא רב ראשי באחת המדינות באירופה. לא אזכיר את שמו. מי שיודע יודע. ב״ה שהוכיח סופם על תחילתם. היה לי גר שלמד ב״אריאלי״, שמורי הרב צבי יהודה זצ״ל שלח אלי אותו וכתב לי ״אל הנער הזה התפללתי״, וב״ה גיירנו אותו, ועשה קידוש שם שמיים. לימים נהרג, לצערי, באחד הקרבות, על קידוש השם, יהי זכרו ברוך.

אנחנו חייבים לדעת שאנחנו חיים בעיקבתא דמשיחא. כשתהייה כבר ביאת המשיח לא נוכל לקבל גרים. אבל, עכשיו אנחנו צריכים לקרב את הגאולה ע״י זה שנקיים את מצוות ״ואהבת לרעך כמוך״, ״ואהבת את ה׳ אלוקיך״, ״ואהבתם את הגר״. בזכות שלושת האהבות האלה נזכה שהשליחות שלנו בעולם הזה תתקיים, ואני מאמין שבכך אנחנו מקרבים את הגאולה השלמה, שתהיה במהרה בימינו, אמן.

הרב חיים אירם – רב הישוב אלעזר, גוש עציון, המכון ללימודי היהדות

ברשות מורי ורבותי.

אני מקווה שהדברים שאומר לא יהיו רק בבחינת "ישמחו בי חברי" אלא גם בבחינת "ישמחו בי רבותי", אני מקווה שלא אכשל במשהו.

הערה אחת קטנה, קודם כל, ישר כוח למארגנים אבל כיוון שרוב הפונים לגיור הן נשים כדאי היה שגם קולן ישמע, בע"ה ביום העיון הבא.

למערכת הגיור עומדות למעשה ארבע משימות:

משימה אחת שמקובלת על כולם היא לקרב את אחינו זרע ישראל שעלו לארץ. השנייה, למנוע נישואי תערובת עד כמה שאפשר.

ועוד משימה, חשובה לא פחות, שכל מי שנכנס לעם ישראל יהיה ראוי לשם יהודי.

משימה רביעית היא למנוע עד כמה שאפשר מלגרום למתגייר, גם בתהליך הגיור, שהוא חלילה יחיה במציאות שהוא נאלץ חלילה לכזב, לשקר, להשמיט דברים וכדומה, אלא באמת ליצור כמה שיותר כנות, במהלך התהליך וגם אחריו, של הזדהות אמיתית עם הדת היהודית עד כמה שאפשר ולא לשקר ולא לכזב.

אני רוצה לעסוק רק בפרט אחד והוא מעט מהכתוב בברייתא, במסכת יבמות דף מ"ז, שעוסקת בעניין הזה של הגיור. אני לא אקרא את הכל, כי אין זמן, רק אצביע על מספר נקודות. המעניין בברייתא הזו "גר הבא להתגייר בזמן הזה". יש כאן תוספת של שתי מילים: "בזמן הזה" על המשנה במסכת גרים. במילים אלו צריך לדקדק, אבל אני מבקש לתת תשומת לב לסוג הפעלים שהברייתא משתמשת בהם. יש כאן: "אומרים לו", "הוא אומר", "מקבלים אותו", "מודיעין אותו", "אומרים לו" וכמובן גם המשפט ש"אין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו". מה קורה כשהוא קיבל, "מודיעין אותו" ושוב "קיבל טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבר". כשהגמרא שואלת קודם כל שאלה ראשונה מה פירוש המושג "ואין מרבין ואין מדקדקין" פירוש המושג, פשוט בעברית.

דבר שני על מה "לא מרבין ולא מדקדקין"? כלומר הברייתא אומרת "אין מרבין ואין מדקדקין" אבל היא מונה הרבה דברים ברשימה עד שהיא מגיעה למשפט הזה. על מה כל המשפט הזה "שאין מרבין ואין מדקדקין"?

שאלה שלישית, הגמרא אומרת מדוע אנחנו בכלל מודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות? לשם מה אנחנו צריכים להודיע אותו? והגמרא אומרת: "מאי טעמא? "ידאי פריש נפרוש". כלומר, איזה שהוא אמצעי דחייה. הודעת המצוות כאן, מקצת מצוות קלות ומקצת חמורות, היא אמצעי לגרימת פרישה "דאמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת". לעומת זאת כשהגמרא אומרת על "אין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו" היא מביאה פסוק מרות "...ותחדל לדבר", כלומר, יש גם מצב שבו אתה חדל לדבר על מנת לא לגרום לו כנראה פעולה הפוכה. מה העניין באם "פריש נפרוש"? גם הסמ"ג, גם המאירי וגם ה"אגרות משה" מסבירים מה פירוש המושג או מה העניין של "אי פריש נפרוש". הסמ"ג כותב: "שמא יחזור בו מלהתגייר" ומכל מקום מזכירים אותו מקצת עונשים כדי שלא יאמר אח"כ אם הייתי יודע לא הייתי מתגייר, כלומר, שידע "למה הוא נכנס" בעברית שלנו. אותו דבר גם כותב המאירי. המאירי מתבטא אפילו יותר בחומרה ואומר שלא יאמר בליבו כמה

דקדוקין מדקדקין ללא צורך ויחזור בו, ככה מדקדק המאירי, כלומר שיחשוב אדם ויאמר כמה חומרות יש, כמה דברים יש, אני לא רוצה להיות שותף בדברים האלה. היהודים האלה מחמירים בכל דבר אני לא רוצה להיות שמה.

גם ב"אגרות משה" הוא משתמש אפילו בביטוי יותר חריף. הוא אומר: "והא בלא ידיעה אפשר שלא היה מקבל דבר אחד שיחשוב שקשה לפניו ואין קבלתו בסתם והיה שייך שיתבטל גרותו".

כלומר, לפחות לדעת רבי משה פיינשטיין, ויש שחולקים עליו, יכול להיות מצב שבו יבוא גר ויאמר, לפחות תיאורטית, "תשמע, אם הייתי יודע שקיים דבר כזה ביהדות לא הייתי מתגייר, ואומר ר' משה פיינשטיין שייך שיתבטל גירותו. שוב אני אומר יש חולקים על זה.

אז לכאורה, אני אומר, לפי דעת הסמ"ג, המאירי וה"אגרות משה" היה ראוי שילמד את כל התורה כולה, כי מי יודע, אולי בעוד מספר שנים הוא יגלה איזו שהוא דין, אי שם בנבכי השו"ע, שיאמר אם הייתי יודע את זה, לא הייתי מתגייר, אז אולי כדאי שילמד את כל התורה כולה, אז למה נאמר אין מרבין ואין מדקדקין? בואו נרבה ובואו נדקדק, לכאורה זה עיקר העניין.

קושיא רביעית, ממה נפשך, אם אתה רוצה שיפרוש, ספר לו כמה שיותר, אתה לא רוצה שיפרוש אז אל תספר לו כלום!

כשאנחנו משווים, את הברייתא ביבמות למסכת גרים, אנחנו רואים מה נוסף לברייתא ואין כאן מקור שלישי להשוות אליו. אבל בין מסכת גרים לבין מה שמופיע במסכת יבמות אפשר לראות בבירור שמסכת יבמות מוסיפה את המשפט בברייתא "אין מרבין ואין מדקדקין", מעבר לדברים שבמסכת גרים. במסכת גרים העניין של הודעת המצוות כמעט ולא קיים. במסכת גרים, נאמר לו כך: "מה לך להתגייר הרי אתה רואה את האומה הזו רדופה וסחופה מכל האומות וכו'". אין כאן העניין של אומרים לו ואומרים לו וכו', המילים שהוסיפה הברייתא, לא נמצאות במסכת גרים וממילא ניתן לדייק. אני חושב, לעניות דעתי, שמה שהוסיפה הברייתא בהדגשה ש"אין מרבין ואין מדקדקין", היא מתייחסת לדברים שהיא עצמה הרבתה בהם, כלומר, אותם המתגיירים שהיא הוסיפה בגלל שהיא אמרה מקבלים גרים בזמן הזה אותם הדברים שהוא הוסיפה היא מייד מסייגת אין מרבין ואין מדקדקין.

מכאן, לדעתי, הרמב"ם, זה אולי המקור לדברי הרמב"ם, שמה שנאמר במסכת גרים, לא נאמר עליו "אין מרבין ואין מדקדקין", רק על מה שנתווסף במסכת יבמות, נאמר "אין מרבין ואין מדקדקין". זה אומר שבמסכת גרים שמאריכים, במה? מאריכים בעם ישראל ומאריכים באלוקי ישראל ושם על זה לא נאמר "אין מרבין ואין מדקדקין", במיוחד לא נאמר. ולכן מדייק הרמב"ם שרק על מה שנאמר ביבמות מודיעין לו וכו' על זה נאמר "אין מרבין ואין מדקדקין".

אין לי זמן לומר ולהוכיח את זה אבל הביטוי "אין מרבין ואין מדקדקין" פירושו של דבר שני דברים "אין מרבין" זה כמות ו"אין מדקדקין" זה איכות. אפשר לבדוק גם מה הכוונה ב"אין מדקדקין" גם לגבי הרבה הלכות שנאמר בהם "אין מדקדקין" והכוונה היא שלא מתחילים לחטט במי יודע מה ובטח לא שאלות בסגנון של: כשאתה אומר משיב הרוח למה אתה מתכוון?

בכל אופן, יש עוד נקודה חשובה, אם אנחנו משווים לרמב"ם באיסורי ביאה. הרמב"ם מוסיף מילה אחת, בפעלים, כלפי הגר, מוסיף מילה אחת שלא נמצאת בברייתא "בודקין" או "אין בודקין", הביטוי בדיקה לא נמצא בברייתא אלא מחודש ברמב"ם והביטוי הזה נמצא במדויק במקום מאוד

מסוים. הביטוי בדיקה נאמר כלפי עילת הגיור, הוא לא נאמר כלפי העניין של הודעת המצוות, שם אין את המילה בדיקה. המילה בדיקה מתייחסת לגבי העילה. לגבי קבלת מצוות יש לנו מודיעין ומקבל, מודיעין ומקבל, זה מה שיש לגבי קבלת מצוות.

ה"אגרות משה" כותב במפורש, אותו "אגרות משה" שרושם במפורש שאם לא ידע שיתבטל גירותו, אומר שאם יעמוד הגר לפנינו והוא יאמר לנו: אני מקבל על עצמי את מצוות התורה אבל אני יודע שאם יאנסו אותי אולי לא אוכל לעמוד בזה. אומר ה"אגרות משה" זה לא חסרון בקבלת הגרות והוא אומר את זה אפילו על אונס ממון "יגידו לי, ייפטרו אותי אם אני לא אעבוד בשבת אני לא יכול לעמוד בזה", זה לא נחשב חסרון בקבלת מצוות.

הדבר השני שאני רוצה לסמוך עליו אלו דברי הרב עובדיה יוסף שליט"א בכנס תושבע"פ. הוא מדבר שם על גר שאנחנו יודעים שבתוככי פנימיותו הוא לא יקיים מצוות אבל דבר אחד אנחנו יודעים שהוא לא אומר את זה מתוך שיטה פילוסופית עמקנית אלא הוא אומר את זה בגלל שהוא לא מכיר עדיין את הערך של המצוות. זה לא חסרון בקבלת מצוות והוא מביא שם את רב שרירא גאון. פה אני מגיע לעיקר הודעת המצוות, מודיעין אותו והוא מקבל, הודעת המצוות באה אך ורק לדבר אחד, לא על מנת לבחון ולא על מנת לבדוק, אלא דבר אחד, האם יש למתגייר את הכבוד לדת, את הכבוד ליהדות, את הכבוד לעם אליו הוא רוצה להצטרף. לבדוק רק דבר אחד והוא עניין הלהכעיס שאם יבוא גר ולא ירצה לקבל מצוות מצד הלהכעיס, ולהכעיס זה לא רק רשעות אלא גם מתוך חשיבה פילוסופית שהמצווה הזו בטלה, גר כזה לא לקבל. אבל כל הודעת המצוות באה בשביל דבר אחד בלבד, לבדוק שהמתגייר, גם אם חלילה לא יקיים מצוות, הוא עושה זאת רק מתוך חסרון נועם המצוות ולא מתוך שום דבר אחר. שאנחנו חלילה לא נקבל יהודי להכעיס וגם אם אנו יודעים חלילה שהוא עלול לעבור על המצוות לתיאבון. אם שואלים את המתגייר, אם היו מאיימים עליך באקדח להיכנס לכנסייה האם היית נכנס? לפי דעתי מכשילים אותו, משתי סיבות, הרי ממה נפשך אם הוא יגיד כן אז לא יקבלו אותו ואם יגיד לא יכול להיות שהוא משקר אז מה אנחנו מלמדים אותו ?!

מטרת הדיון בביה"ד היא כדי שיצא המתגייר מביה"ד ויאמר כזו יהדות אני רוצה. זוהי מטרת הגיור בביה"ד וזו מטרת הלימוד שאנחנו מלמדים אותו שיבוא ויאמר המתגייר ליהודים האלו אני רוצה להצטרף ולא משנה עכשיו מה מצבי המעשי בנקודה זו או אחרת של חיי אלא שיבוא ויאמר אני רוצה להיות שייך לאנשים האלה, ליהדות הזו, לעם הזה אני רוצה להיות שייך. זו צריכה להיות מטרת הגיור בביה"ד.

לא הבאתי את הרב עוזיאל כאן ועוד לא התחלתי. אנחנו רחוקים מזה. אין ספק שההכנה לגיור שלנו היא בעשרים וחמש - שלושים אמות מעל זה. אנחנו מלמדים יותר, כמעט שנה, דברים שלצערי הרבה יהודים לא יודעים. ויש לנו הרבה מתגיירים שיודעים, לצערי, הרבה יותר מהרבה יהודים ברחוב. ועדין צריך לדעת מה עיקר ומה טפל, על מה אנחנו מרחיקים. מותר לאדם לומר אני מחמיר, מותר לאדם לומר אני חושב אחרת, זה ויכוח של בית מדרש, אבל אל יאמר אדם אתה מחמיר ואני מקל. אדם שמחמיר ואומר אני מחמיר זה בסדר אבל לא יחמיר ויאמר אני מקל.

זכיתי לשמש כמה וכמה מגדולי ישראל בנושא הגיור, גדולי ישראל בדור הזה. אני חייב לומר שלמדתי מהם רבות איך לקרב גם במהלך הדיון בביה"ד. מה שואלים ומה לא שואלים. אני חושב שאם מדברים על ללכת לאורם של גדולים אז כפי שאני מבין את זה, זה ללמוד מהם וללכת קדימה ולא

להתחבא מאחוריהם, כלומר הגדולים צריך להתוות לנו את הדרך ולא שאנחנו נתחבא מאחוריהם בעניין כזה או אחר. יש לשים לב לדבריהם של גדולים. ואני קורא מפה לאנשים, מאוד חשוב, תפתחו מאמרים, תפתחו תשובות, תעיינו, תלמדו, תפתחו ספרים, תקראו שו״תים, תלמדו את הנושא.
אני רוצה להזכיר, ואני ציינתי כאן הרב אונטרמן זצ״ל, שנפטר בכ״ד שבט שזה עוד מעט, ואני חושב שביום הליכתו ראוי לעסוק בדבריו. אני חושב שצריך ללכת לאורם של חכמים בעניין הזה ויש דרכים אחרות היום לבצע את מה שמוטל על ביה״ד לבצע , ואידך זיל גמור.

<u>הרב יואל בן נון</u> – ראש ישיבת הקיבוץ הדתי

שלום עליכם.

ברשות הרב שאר ישוב, מורי ורבי, ברשותכם מורי ורבותי, הרמב"ם אומר שכל גרים שנספחו לישראל ביציאת מצרים, "וגם ערב רב עלה איתם", היו מעורבים בצרות הגדולות שהיו במדבר אח"כ, וככה למדו חלק מהמדרשים.

נשאלת השאלה, אם כן, מה ראה משה רבנו לקחת אותם?

משה רבנו לא ידע את הרמב"ם? לא העלה בדעתו את הרמב"ם שהם יכולים להכשיל אח"כ את ישראל בכל מיני דברים? אחרי מי נלך, אחרי תורת משה רבנו, בן עמרם, או אחר רבי משה בן מימון בעניין הזה? ואני אומר תחשבו על הרעיון הזה: אילו משה עיכב יהודי אחד מלצאת ממצרים, אחד מבני ישראל, בגלל שבמשפחה שלו יש ערב רב היה נופל כל מה שאמר לפרעה "לא תשאר... בבנינו ובבנותינו בנעירינו ובזקנינו בצאננו ובבקרנו נלך". אם היו נשארים שם מבני ישראל, כי הם מעורבים בכל מיני משפחות, אז היה נופל כל היסוד של יציאת מצרים, שעליו היה כל המאבק עם פרעה, לכן משה קיבל אותם, לקח אותם עם כל המחיר שהיה אח"כ. זאת עניות דעתי ואינני חושב שהרמב"ם היה נוהג אחרת, כי אנחנו לא מדברים על גרים בזמן הזה. כל העיסוק בגרים בזמן הזה, צריך לדעת שאנחנו לא בזמן הזה, אנחנו בזמן אחר, אנחנו בזמן של קיבוץ גלויות שלא היה כמותו בכל תולדות העולם מיום שנברא, לא היה כדבר הזה שנתקבצו בני עם אחד מארבע כנפות הארץ. ביציאת מצרים יצאו ראש אחד, גם מבבל עלו ראש אחד. קיבוץ גלויות, מארבע כנפות הארץ, הוא אירוע חד פעמי שרק הנביאים מדברים עליו שלא היה, לא יהיה ולא יכול להיות כמוהו, כי אין עם שמתקיים בכל הגלויות האלה ולכן לא יכול להיות קיבוץ גלויות. מי שאומר שבקיבוץ גלויות צריך להשאיר שם את אותם יהודים שנטמעו, בכל מיני ערב רב, צריך לשים סימן שאלה אם הוא באמת מאמין בדברי הנביאים על קיבוץ גלויות שיהיה, שהוא ההוכחה היותר גדולה, המתרחשת לנגד עינינו, בכל הנוגע לתורת משה ולנביאי ישראל.

מספרים שבערב יום הכיפורים, הרב מבריסק בירושלים, היה הולך ל"שערי צדק" והיה אומר לחולים אל תשמעו בקולו של ד"ר ולך, תאכלו ולא קצת ולא לשיעורין. שאלו אותו, הכיצד? אמר להם: הרופא מחמיר ביום הכיפורים ואני מחמיר בפיקוח נפש. כך הייתה מסורת בריסק להחמיר בפיקוח נפש. הוא חשב שדווקא רופא "יקה" שיודע את הגבולות בצורה יותר מדויקת, חושב שהוא יכול לצום ולא יקרה לו כלום, והוא יחמיר עם החולים שלא כדין. מה הנמשל בעניינינו? - מי כאן מחמיר ומי כאן מקל? מה זאת אומרת להקל? ומה זאת אומרת להחמיר?

לעניות דעתי, מי שמחמיר בקבלת מצוות, כמקצת פוסקים וכרבים מאחרונים, הכל לפניכם והכל ידוע ונאמרו כבר הדברים בצורה מספיקה, מקל בנישואי תערובת, ומי שמקל בהודעת מצוות וקבלת מצוות ובבודקים אחריו בשעת הקבלה, מחמיר בנישואי תערובת. זאת המציאות שבה אנו נמצאים ומי שמקל בקבלת גרים מחמיר בנישואי תערובת. מי מחמיר ומי מקל?!

זה לא, מחילה רבותי, זה לא שעומדת לפנינו סוגיית גיור ואנחנו עומדים בין הרמב"ם והרי"ף לבין ה"תוספות" והסמ"ג ואנחנו שוקלים האם נסמוך, בשעת הדחק, על המקילים.

אני אומר, שמי שאומר שקבלת מצוות אינה מעכבת גירות הוא מחמיר בנישואי תערובת, כי הוא מונע נישואי תערובת, מצמצם סכנת נישואי תערובת, זאת המציאות שבה אנו נמצאים. הגיור מתבצע בפועל בחברה הישראלית כמו שד"ר אשר כהן, ידידי, כותב בספרו האחרון ("יהודים לא יהודים"), בתור גיור סוציולוגי. מי שמגייר באמת, רבבות רבבות של "יהודים לא יהודים", כפי שקרא להם אשר כהן, היא מערכת החינוך הממלכתית הכללית בה לומדים הילדים. הם באים הביתה ואומרים שהם לא רוצים עצי אשוח, רוצים נר חנוכה, אלה המקרים שד"ר אשר כהן כתב עליהם. ויש מקרים רבים של משפחות שכל בני המשפחה הצעירים אינם יהודים עפ"י ההלכה, אבל לפי כל הגדרה חברתית ישראלית הם יהודים מסורתיים. יש אפילו מקרים של לא יהודים דתיים, שמקיימים ממש, שומרי שבת, פסח, ממש כמו יהודים דתיים. אני מכיר משפחות כאלה. הגיור התבצע, הם חלק מאתנו, רובם המכריע יהיו חלק מאתנו ומתחתנים ויתחתנו. אני ירא מן היום שבו יגיירו אנשים, בחופזה בלתי רגילה, רק מפני שבמשפחה של גדולי תורה מישהו פגש מישהי וכבר היו דברים מעולם, תשאלו את ד"ר אשר כהן, ואז גיירו בשבוע כי נושאים שם משפחה מאוד מכובדת, שלא יכולים לקבל דבר כזה. אני רק רוצה לומר שאני ירא מן היום הזה, אוי לאותה בושה שאנחנו מדקדקים ומדקדקים איתם וכאשר זה יגע במשפחה מאוד מכובדת, אז יגיירו תוך יומיים או תוך שבוע.

מי שמחמיר בגיור מקל בנישואי תערובת. הם מתחנכים כאן ויתחתנו כאן וזה ילך ויתרחב ומי שחושב שזה יפגע רק בחילונים הוא טועה. גם זו מחשבה מקולקלת, יפגע בחילונים, אנחנו נסתדר, אנחנו עם ישראל האמיתי וכל השאר דברי הבל.

לא מדובר בשאלה האם לסמוך על המקילים, בעניין גרות, אלא שכל מי שמוסיף מילה אחת, על מה שמופיע בפוסקים, שכביכול מקילים בעניין הגיור, הוא כבר מקל בנישואי תערובת, הוא כבר חתם על נישואי תערובת.

אז מה הם אומרים לי, שוחחתי על זה, הרי כבר שנים שאני אומר שצריך לגייר גיור המוני, כדי לא להגיע לנישואי תערובת. אז צחקו, אמרו: מאיפה המציא את זה הרב יואל? מאיפה המצאתי את הגיור ההמוני? מיציאת מצרים, מעמד הר סיני, מה זה היה? גיור המוני. ומי שאומר שגיור המוני לא טוב ושאין לזה בסיס, יש סימן שאלה אם הוא מאמין בדברי הרמב"ם.

הרמב"ם אומר שהגירות שלנו, של כולנו, של כל עם ישראל, זה במעמד הר סיני ואחרי זה עשו את העגל. יש דיינים שאומרים שאחרי שנה צריך לבדוק, אז אם אחרי שנה צריך לבדוק, אז שיבדקו בתורה אם עם ישראל לא עשה את העגל תוך שנה והגרות שלו תקפה?! תפקפקו בגיור של עם ישראל? אני חושב שזה מערער את יסוד התורה כולה.

היום אין מקום לגיור המוני, לא יבואו, גם ככה הם בקושי באים. הם בקושי באים כי החברה בישראל, החינוך הממלכתי בישראל, מקבלים אותם ולמה להם סתם הסתבכות. רובם לא מגיעים וגם בצה"ל המספרים יורדים. אשר כהן יעיד שאני הראשון שהעליתי את הכיוון של צה"ל. חשבתי שזה יפתור את הבעיה מיסודה וזה באמת נתן תרומה עצומה, אבל זה לא פתר את הבעיה מיסודה, כי אנחנו לא מספיקים לעמוד בקצב ההיסטורי. לצערי העמוק מסתבר שדוד בן גוריון וגולדה מאיר, שאותה אשר כהן לא הביא בספר, שאמרה אז, בעימות ההוא, אני זוכר את דבריה באינטונציה שלה: "אני ציונית מאמינה. יבואו מליון עולים. אני לא מוכנה שהם ישאירו בני משפחה מאחור", וזה היה בדיון בכנסת. דוד בן גוריון וגולדה מאיר האמינו בקיבוץ גלויות. הם האמינו בגיור ישראלי סוציולוגי

המוני, לא דתי. הם יוצאים היום הצודקים, במשפט ההיסטוריה, לצערי הרב. אם אנחנו לא נפעל אחרת ולפעול אחרת פירושו למנוע נישואי תערובת, זה הדבר העיקרי שמוטל עלינו וזה נקרא להחמיר. מי שהולך לפי הכיוון הזה הוא לא המקל, הוא המחמיר. ומי שרוצה שהגיור בתוך החברה הישראלית יהיה גיור דתי הלכתי, נסמך על הפוסקים שאפשר לסמוך עליהם, הוא המחמיר ולא המקל.

איך אפשר היום לעשות את זה?

צריך לחזק מאוד את המערכת הצה"לית. צריך, לעניות דעתי, להרכיב הרבה יותר הרכבים של בתי דין מיוחדים לגיור, בכל מיני מסלולים. זה מה שמצופה, לדעתי, ממערך הגיור, יחד עם הרבנות הראשית לישראל, גם לשם שמיים כדי למנוע נישואי תערובת וגם לא לשם שמיים שבג"צ יפסיקו להתערב לנו, לרצות את הבג"צ.

צריך יהיה להרחיב מאוד את מעגל התמיכה של הציבור הדתי, כבר עושים וישר כוח לתנועת בני עקיבא ואנשי הקיבוץ הדתי, אבל אם כל קהילה וכל בית כנסת יקבל על עצמו להרים את המשימה, זה יהיה אחרת, זה עדיין אפשרי , זה אולי הרגע האחרון שזה אפשרי.

אני רוצה לומר מה הגבול, מהו הקו האדום מבחינתי:

בשביל זה אספר לכם שני סיפורים על אנשים צעירים שביקשו להתגייר. אני אתחיל במקרה הקיצוני. באה אלי צעירה, אני אקצר את סיפורה, ואמרה לי, היא דווקא למדה יהדות באיזו פקולטה לתיאולוגיה באוניברסיטה אירופאית, שהיא מאוד השתכנעה והיא מאוד מאמינה, אני לא בטוח שכל היושבים פה מקיימים ומדקדקים כמוה, יש לה בעיה אחת ובית הדין לא הסכים לקבל אותה, בגלל זה. יש לה בעיה אחת שהיא מאמינה בישו ואי אפשר לשכנע אותה אחרת. היא אומרת שהיא כבר ראתה אותו בחלום וכדו'. אמרתי לה, תשמעי בית הדין צודק ואי אפשר לקבל אותך, למה שלא תהיי שומרת מצוות בני נח? זה לא! לא לקבל! ואני חושב שכל מה שהרמב"ם ואלה שהיו אחריו, דקדקו מאוד, ונטו לכיוון של גיור שעלול ליפול, בעבודה זרה זה נאמר. ותבדקו את לשון הרמב"ם, זה מובן שמדובר שם על עבודה זרה. עכשיו, מה לשון החוק היום: "ושאינו בן דת אחרת", על זה יש הסכמה רחבה בישראל, כולל המערכת המשפטית, על זה צריך לשמור מכל משמר. אם נהיה בטוחים שהוא לא ילך אח"כ לכנסיה והגירות שלו היא גט כריתות לכנסיה, זהו, את השאר צריך להשאיר לתהליכים האחרים.

המקרה השני הוא מקרה של בחור צעיר מקרית גת, בחור שעלה לארץ עם סבא יהודי, סבתא לא יהודיה, אמא שלו נהרגה בחו"ל, עוד לפני העלייה, אבא שלו נהרג בארץ בפיגוע. הסבא, היהודי היחיד במשפחה, שדאג למול אותו,בטשקנט, וגם השאיר לו תפילין, נפטר בקרית גת והילד לומד בבית ספר כללי בקרית גת. מתקשר אלי מישהו שמתעסק בנושאים הללו ואומר לי מה יהיה עם הילד הזה?

ובית הדין אינו מוכן לקבל אותו, כי הוא לא בחינוך דתי. אמרתי, תשמע, האם הוא יהיה דתי אם יגמור בית ספר דתי? מה אנחנו עושים צחוק מעצמנו? אנחנו לא יודעים? נכפה עליו בית ספר דתי ומזה הוא יהיה דתי?! אני אומר, אני לוקח על עצמי את האחריות, אני אתייצב איתו לפני בית הדין, שילמד בחינוך הכללי אבל פעם בשבוע יבוא ללמוד בישיבת הקיבוץ הדתי בעין צורים, פעם בשבוע, נשלם לו את ההסעה הלוך וחזור. (סיפרתי את זה לאיזה אמריקאי חשבתי שהוא ישלם, בסוף אני שילמתי). פעם בשבוע יבוא ללמוד בישיבה גבוהה, יותר סיכוי שיהיה שומר תורה ומצוות מאשר אם נכריח אותו

לחינוך דתי. אני הייתי איתו בפני בית הדין, לפני תעודת ההמרה עוד התקשרו אלי מלשכת הראשון לציון ואמרו אבל הוא לומד בחינוך הכללי, אמרתי אבל הוא בא פעם בשבוע ללמוד בישיבה.

בנוסף לזה אח"כ הוא הצטרף לגרעין התורני בקרית גת.

אני אומר לכם הילד הזה היום הוא חצי תלמיד חכם, מקיים, מתקדם ויכול להיות שהוא עוד יפתיע מבחינת לאן בני גרים יכולים להגיע בעם ישראל. אבל אני התייצבתי, במלוא כובד משקלי, מול בית הדין, על זה שאני התחליף לחינוך הדתי שלו. לפני שנה וחצי ערב שבועות הוא טבל ונקרא לתורה "שלישי" בקבלת התורה "ובחודש השלישי" וקראתי לו על שם הסבא שלו.

אז אני אומר: כנסיה לא, זה קו אדום. יהודים נוצרים לא, יש כאלו יותר מאחד או שניים, לצערנו יש אלפים כאלו ועל זה נאמרו אותם הדברים הקשים שאותם כתב הרמב"ם, על ערב רב וכו'. ומי שלומד בחינוך הכללי הוא ימצא לזה תחליפים, תחליפים של לימוד פעם בשבוע, פעמיים בשבוע, ליצור גב של חברה שמקבלת אותם בשתי ידיים, בחיבוק גדול ומי שיהין לעשות כדבר הזה אנחנו המחמירים, זו לא קולא, זאת מניעה של נישואי תערובת והצלחת עם ישראל היושב בציון.

<u>הרב בניה ברונר-</u> ראש ישיבת ה"הסדר" בצפת ודיין בביי"ד לגיור

ברשות הרב שאר ישוב כהן, מורי ורבותי.

נאמר פה, כבר לפני, שבתי הדין המיוחדים לגיור הוקמו על מנת לגייר. אני זוכר בזמנו, לפני שנים, שהרב לאו, שהיה הרב הראשי, פנה אלי להצטרף למערכת הזאת. התגובה הראשונית שלי הייתה שאני מוכן להיכנס למערכת בתי הדין הרגילה ומשם להתעסק בגיור ולא להיכנס לחצר האחורית של ביה"ד לגיור. אח"כ, במחשבה שנייה אמרתי אולי זו החצר הקידמית ולא החצר האחורית. הסכמתי למרות שרבים רואים את זה כחצר אחורית של ביה"ד. ממילא כל מי שיושב במערכת הזאת ברור שמעוניין לגייר ונכנס לתוך המערכת בשביל להקל בעניין של גיור וכמו שהרב יואל הזכיר להחמיר אולי בנישואי תערובת בשביל להקל בגיור ומי שלא מוכן להקל בודאי שאין מקומו במערכת הזאת. השאלה היא, עוד פעם, מהו הקו האדום של הקולות שאפשר ללכת איתם על מנת שהגיור יהיה באמת גיור כהלכה. אז רבים מצטטים את הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות איסורי ביאה, אבל הרמב"ם מתחיל לעסוק בענייני הגיור כבר בפרק י"ג בהלכות איסורי ביאה. הרמב"ם שם כותב: "בשלושה דברים נכנסו ישראל לברית במילה, בטבילה ובקורבן" וזאת על סמך הגמרא במס' כריתות בדף ט'. הרמב"ם כותב מילה הייתה במצרים זה מה שכתוב: "ובריתך ינצורו", וטבילה הייתה במדבר סמוך למתן תורה שנאמר: "... וכבסו שמלותם", וקורבן שנאמר: "ויעלו עולות". אלו שלושת השלבים המעשיים של פעולות הגיור; מילה ,טבילה וקורבן. עכשיו הרמב"ם אומר מה עושים לדורות: "וכן לדורות כשירצה עכו"ם להיכנס לברית להסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה טבילה והרצאת קורבן". כלומר, הרמב"ם מראה לנו מה צריך להיות המניע של אותו גוי שבא להתגייר. הוא צריך לרצות להיכנס לברית להסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה, ואז אם שלושת התנאים הללו יתקיימו עוברים לשלבים המעשיים של מילה, טבילה והרצאת קורבן. אני, לעניות דעתי, בעניין של כניסה לברית, אומנם עם ישראל נימול במצרים, אך מחובר בחיבור לאברהם אבינו.

בכנס הדיינים האחרון שמענו הרצאה על שיטתו של הרב אשכנזי בנושא הגיור ושם נאם ד"ר שביט. הוא הביא ששיטתו הייתה שהגיור עיקרו קשור לספר בראשית. זאת אומרת, כיוון שאברהם אבינו התחיל בעניין של הגיור, ממילא הנושא הזה של החיבור לעם ישראל עובר דרך אברהם אבינו, "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים". גם הנושא של הישיבה באי"י. עפ"י שיטתו של הרב גורן, הוא לא היה מוכן, הרב אשכנזי עצמו, לגייר גויים בחו"ל, כי בפן הזה אתה מכניס אותו מראש למציאות של עבדות. יהודי שחי בחו"ל תחת שלטון של גוי, במיוחד כשיש אופציה לגייר באי"י תחת שלטון יהודי. אז ברור שהדברים הללו הם דברים מהותיים. להיכנס לברית, בעניין של חיבור לאברהם אבינו, להסתופף תחת כנפי השכינה, זה, לעניות דעתי, מתחבר ליציאת מצרים. בפרשת השבוע (בשלח) קראנו שהעננים מלווים את עם ישראל ביציאת מצרים, זה הביטוי של להסתופף תחת כנפי השכינה .

השלב השלישי, יקבל עליו עול תורה, זה מעמד הר סיני. הנושא של קבלת עול תורה עומד ביסוד הויכוח שפה מתקיים, זאת אומרת, המטרה שלנו היא לא לפרט בדיוק את רמת הידע שלו. כל השאלות בנושא הידע זה מתוך מטרה לראות עד כמה אותו גוי הפנים את הרצון לקבל עול תורה.

זאת אומרת שהוא מודע שהכניסה לעם ישראל היא גם קבלת עול, מעבר לקבלת הברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה. כמה הוא מוכן להבין ולהפנים את העניין הזה שגיור זה כניסה לאורח חיים חדש.

הרב שאר ישוב כהן: כתוב עול תורה ולא עול מצוות. אין מקריות אצל הרמב"ם.
הרב ברונר: עול תורה זה כולל הכל.
הרב שאר ישוב כהן: מי אומר? כתוב עול תורה. הרמב"ם שינה והייתה לו סיבה מדוע שינה.
הרב ברונר: תורה זה כולל עול מצוות.

קבלת העול, אני חושב, שזה חלק מהותי, לפחות שליש, ויש כאלה שאומרים יותר. ברור שמלכתחילה צריך שזה יהיה בשלבים, כמו הלל שגייר את הגוי ולאחר מכן לימד אותו. אין ספק שהגוי שהתגייר אם בשבת הראשונה לא ידע את כל הלכות שבת יהיה כמו קטן שלומד. יהיה בגדר אנוס וילמד לאט לאט.

אבל השאלה בנקודה של קבלת עול זו נקודה שהיא מאוד חשובה, במיוחד בעולם שלנו, היא לגמרי לא פשוטה. חשוב לנו לראות שבאמת האדם עושה את המעבר הזה והוא מוכן לקבל על עצמו עול תורה. מכאן ואילך איך הדברים יתפתחו בהמשך חייו זו שאלה וכולנו מתפללים שהדברים יתקדמו. זה באמת מאוד מותנה בחיבור שלו לקהילה.

זה מה שהוזכר כאן כבר לפני כן, אפילו בציבור הקרוי הדתי לאומי, עדיין הנושא של גיור הוא לא פשוט. הרבה קהילות לא מתלהבות מהעניין הזה, בלשון המעטה. היו לנו בשבועות האחרונים קצת דיונים על ההבדל בין קבלת עול תורה לבין להיות דתי. אני מכיר הרבה מהמכתבים של הרב קוק, שהוא מבחין בין הנושא של דת לבין תורה ומצוות. אין צורך לחזור על הדברים האלה. הרב דיבר הרבה מאוד על הנושאים האלה. ברור שהמטרה היא לא להכניס אותו לחברה הדתית כדבר שהוא מעכב בנושא של הגיור, אבל אני לא רואה שום אופציה שאדם מקבל על עצמו עול תורה והוא לא מחובר לאיזו שהיא קהילה שחיה בצורה הזאת. הדרך היחידה היא איזה שהוא חיבור לקהילה, לבית הכנסת, לאנשים שומרי תורה ומצוות. לאחר מכן, בהמשך חייו, איפה שהוא ירצה בדיוק לחיות עם הקבלה הזאת, להתפלל בבית, לשמור שבת בבית, זו כבר שאלה שנשאיר להחלטה שלו. אבל לפחות בתחילת הדרך צריך שיהיה חיבור לקהילה, שיראה יהודים שומרי תורה ומצוות במובן המלא ואז נוכל להשתכנע שהקבלה היא קבלה אמיתית. אני אומר את זה עוד פעם, אני לפחות, בביה"ד לגיור שלנו, לא תמיד דעתי מקובלת על כולם, אבל לפחות בעניין הזה של החיבור לאברהם אבינו וליציאת מצרים זה נותן מקדם גדול.

הרב שאר ישוב הזכיר קודם את השירות הצבאי. לעניות דעתי, חייל שבא להתגייר יש לו מקדם גדול כי הוא כבר חלק מהנכונות להלחם על הקיום היהודי. דיברתי על זה, בבית הכנסת, בשבת האחרונה, פרשת בשלח. עם ישראל מיד כשיוצא ממצרים יוצא לתוך מלחמות, מלחמות עם פרעה, מלחמות עם עמלק. מי שהוא חלק מחדבר הזה ברור שזה נותן לו מקדם. לאחר מכן ודאי שניתן לגשת לצדדים המעשיים. לעניות דעתי, כל מי שנמצא פה מכיר את גודל השעה, "גדול קיבוץ גלויות מקידוש שם שמיים", כמו שהזכיר כאן הרב יואל. אני חושב שבכוחות משותפים, במיוחד עם עידוד גדול של הקהילות, לקבל את הגרים בזרועות פתוחות, נוכל באמת לעשות את השינוי המיוחל.

<u>הרב מרדכי זמיר</u> – רב מושב שדה יעקב ומועצה אזורית עמק יזרעאל, דיין בביי"ד לגיור

ברשות מורי ורבותי, ברשות הרב שאר ישוב כהן, חברי ורעי.
ברשותכם, אני גם רב ואי אפשר בלי פרשת השבוע ולא אדבר על רות שהיא הדוגמא האולטימטיבית אלא אדבר על יתרו.
שבעה שמות היו לו, יש יתרו "שנעשה בשרו חידודין חידודין". יתרו חבר לעם ישראל, נתנו לו סל קליטה משודרג מטוב הארץ והוא חזר לארצו.
יש יתרו של "ויחד יתרו" שעשה ברית מילה.
יש יתרו של "מה שמועה שמע ובא" שאכן הצטרף לעם ישראל ואפילו תורם לעם ישראל.
יש יתרו שהוא קוסמופוליטי, הוא מדבר על מצוות בני נח ואומר לא מפני שראוי ולא מפני שאינו ראוי להסתופף תחת כנפי השכינה.
ויש יתרו שאנחנו נפגוש אותו אח"כ עם העמלקי שהיה צריך לאיים עליו.
ויש את אשת חבר הקיני שקראנו שלשום בהפטרה (הפטרת בשלח), שבסופו של דבר היא הכריעה את המלחמה האחרונה כנגד הכנעני כשהיא הרגה את סיסרא.
זו היתה הקדמה כדי להבהיר לנו שהמציאות מורכבת ואעפ"י שהרב שאר ישוב אמר דברים קשים עלינו, אני דיין בבית הדין לגיור בחיפה, אני רוצה להוסיף ולומר אני דיין הרבה שנים עוד לפני מערך הגיור ועוד לפני שהיו הדברים האלה.
מעולם לא דחינו, אני חוזר ואומר, מעולם לא דחינו אף אחד. אנחנו תמיד אמרנו, אנחנו אומרים, אתה לא עברת בפעם הראשונה אולי לא בפעם השנייה..., פעם רביעית אין דבר כזה. אנחנו אומרים לכל מתגייר תתעקש עוד קצת, תשלים, יש לך רגיקטים, אתה צריך להשלים את הדבר הזה. מעולם לא דחינו וזה דבר מאוד חשוב, אע"פ שאנחנו לפעמים, אין מה לעשות ועם כל הקשיים, אנחנו מקבלים אותו, יחד עם זאת אנחנו חייבים להעביר מסר גם לתלמידים ואנחנו חייבים להעביר מסר גם לקהילה.
אני רוצה להגיד דבר לא נעים. אני מאזור הצפון. קריית שמואל זו קהילה שלנו שמוכנה למסור עת עצמה גם לעניינים של גיור. נוצר מצב לא פשוט שאנשים טובים, מבתי הכנסת, לא רוצים להתעסק עם גיור, בגלל שאנשים שהשקיעו בהם עברו גיור ויותר לא ראו אותם וגם את זה צריך לקחת בחשבון. אני רוצה לקרוא את הרמב"ם, בסופו של דבר יום העיון עוסק בגיור בישראל בין הרצוי למצוי, בגימטריא ההבדל בין הרצוי למצוי זה כסף. ולא רק כסף אלא גם בלשון נכסף נכספתי. אתה משקיע גם רגש, אנשים מכניסים הביתה אנשים, זה לא דבר פשוט. הרמב"ם לימד אותנו שכאשר אנחנו מקבלים גרים "כיצד מקבלים גר צדק... מודיעין לו עיקרי הדת שהוא ייחוד ה' ואיסור עבודה זרה ומאריכים בדבר הזה", ושואלים היכן זה כתוב, אין בברייתא את העניין הזה של "ומאריכים בדבר הזה"? המפרשים אומרים שזה פשיטא, לא צריך לכתוב. אח"כ כמובן "מודיעין לו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות ואין מאריכין בדבר הזה" והדברים ידועים.
אני אומר, ברשותכם, אם הרמב"ם היה בימינו, מותר לנו לעשות ספקולציה, הוא היה מוסיף עוד משפט אחד "בימים אלו אנחנו מלווים את המשפחות ע"י משפחות מלוות ומאריכין בדבר הזה" ובזה

צריך להאריך וזה העיקר. זה המפגש של הצד המעשי והצד הענייני כלומר אפשר לבוא ולחפש מדוע לא הגענו לשישים אלף שזו המסה הקריטית שצריכה לשנות את נושא הגיור.

אפשר להאשים, כמובן, את ביה"ד. אפשר להאשים את המזכירות. אפשר להאשים את עם ישראל. אפשר להאשים את הרחוב. אפשר להאשים את ביה"ס. את התקשורת. אפשר להאשים את העובדה שאפשר להיות גוי גדול פה בארץ וזה לא מפריע לאף אחד. היום אפילו ברית מילה יהודים לא מבקשים, זה לא היה לפני 13 שנה, אבל התוצאה היא קשה. אנחנו צריכים לאזן בין הרצוי למצוי בין הרצון שלנו שאנשים שידעו שלהצטרף לעם ישראל זה לא פשוט, מצד אחד, ומצד שני לתת להם את התחושה שאנחנו מקיימים בהם, לפי הרמב"ם, את מצוות אהבת ה' ואהבת הגר, שני הדברים האלו מופיעים כחלק מהמצווה.

הרב צבי ליפשיץ - אב"ד לגיור, ירושלים

מורי ורבותי, אני רוצה לנגוע בדברים שאמר מורי ורבי הרב שאר ישוב, ביחס לדחיית גרים: בחלק מהמקרים שדוחים, דוחים את המתגייר לעוד ישיבה אחת. אני רוצה להשתמש במילים שהרב הזכיר, ממש מרגלא בפומי. אני אומר לאנשים שאני דובר מקרב לב, רבותי אנחנו בי"ד לגיור לא בי"ד לדחייה, בשביל זה אנחנו יושבים פה. דוחים לפעמים, זה לא אוטומטי. לא אדבר על עצמי. במשך השנים שאני יושב בביה"ד לגיור עברו תחתי אלפי אנשים שהפכו ליהודים ודחיות, אני מתכוון דחיות לגמרי, כמעט ולא היו. גם במקרה שאתה דוחה מישהו, אני חושב שאם המערכת הסובבת אותו הייתה קצת פחות עצלנית הייתה מכינה אותו מראש לאפשרות שזה לא דבר אוטומטי.

נקודה שניה: יום אחד שמעתי הרצאה שהיא פרשנות לדברי הרמב"ם וזה לא נראה לי, פשוט לא נראה לי, לא הסתדר לי. כתוצאה מזה הלכתי ולמדתי את הנושא, עשיתי על זה איזו שהיא עבודה, העבודה אפילו זכתה בפרס היצירה התורנית. בילדותנו, אז באותה תקופה, הרב שאר ישוב נתן לי את הטיוטא של הספר "גירות וזהות יהודית" של אורי שגיא וצבי זוהר אז הייתה לי את האפשרות להשוות. כלומר אני עצמי נכנסתי לגיור מנקודת המבט שהציג פה הרב יואל. כלומר יש לנו מצב של נישואי תערובת, אנחנו צריכים לחפש בנרות את כל הקולות שבעולם כדי להקל בגיור. זאת הייתה נקודת המוצא שלי. דעו לכם רבותי, זו הייתה נקודת המוצא של כל חבריי הדיינים היושבים בביה"ד לגיור. זאת נקודת המוצא שלנו. אנחנו לא מתייחסים לזה כאל בית דין רגיל. אנחנו לא מתייחסים לזה כאל מקום עבודה. אנחנו יושבים שעות במשך היום ושעות במשך הלילה ומי שמכיר אותי מקרוב יודע כמה ייסורים ולבטים, גם בכלל וגם בפרט ובנושא הגיור, ממש יום ולילה. לא חושב שמישהו יכול ללמד אותנו ואף פעם לא דיברתי בצורה כזו חריפה. לא חושב שבנושא הזה מישהו יכול ללמד את דייני בתי הדין לגיור, לפחות את חלק מהם, מה זו דאגה לפרט, כי בנושא הזה אנחנו מתאמצים עד קצה היכולת ותאמינו לי שזה כך, מתוך הניסיון שלי.

הנקודה השלישית, שהיא המרכזית. זה נכון שאפשר לבוא ולדבר שעם ישראל התגייר בשעת מתן תורה ועם ישראל לפי המדרש המפורסם "בפיהם ובליבם" שבשעה שבאו להתגייר, מזכיר זאת ה"ביצחק", הרב קוק זצ"ל הזכיר את זה. אז הייתה להם גם המחשבה של חטא.

זה נכון, אבל אנחנו, ופה יסלח לי גם מו"ר הרב שאר ישוב, אם אגיד גם דברים חולקים, כי זה דברים שפה אנחנו חולקים כי זה דברים שבעבודתנו.

ואני מבקש ומתנצל. מבחינת רוח הדברים שהביא הרב גורן, מתן תורה היה לאחר 10 המכות, 250 מכות, "ולבני ישראל היה אור בכל מושבותם". מי שיסתכל בספרי החסידות איזה אור היה להם כשלמצרים היה חושך. ר' לייבלי'ה איגר אומר, אחד האדמו"רים, בן של מתנגד, דיבר על האור המיוחד שהיה לבני ישראל וזה בעצם התחבר ליצירתו של עם ישראל באותו הזמן.

ובודאי "ראתה שפחה על מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במעשה מרכבה" ואח"כ הם הגיעו למתן תורה. אז בואו נאמר שלמתן תורה הם הגיעו באיזו שהיא אטמוספרה רוחנית קצת שונה מהמתגייר שעומד בפנינו היום ולמרות זאת הם נפלו ואת זה אנחנו לוקחים בחשבון. אנחנו לומדים מזה שאפשר לרצות, אפשר לעלות וגם אפשר אח"כ ליפול. תמיד אני נותן את הדוגמא, שהייתי תלמיד בישיבה, במדרשיה, והיו שולחים אותנו לשבוע ישיבה בעזתה והחבר'ה שמה היו "נשרפים" אחרי שלושה

ימים. אם היה מדובר בתהליך גיור, אם היית תופס אותו ביום שהוא חזר מעזתה, תופס ומגייר אותו היה גר צדק עד סוף כל הדורות, אבל שוב, מדובר על כאלה שהצלחת ליישרוף" אותם.

עכשיו אני רוצה לומר כמה מילים בנושא הפסיקה ואני רוצה להבהיר לכם את הפרובלמטיקה בפסיקה. ראשית כל, רוב רובם, ועוד פעם, רוב הפוסקים, לא מוותרים על קבלת המצוות. גם לאותה פרשנות בדברי הרמב"ם. למשל "קול דודי דופק" של הרב סולובייציק בשם אבא מרי, שהסביר את הרמב"ם, שלא כפי שהתוספות אומר שקבלת המצוות היא חלק מהטקס של הגיור, קבלת מצוות היא הבסיס לגיור, אבל מבחינת הדרישה לקבל המצוות זה היינו הך. זו פרשנות של הרב סולובייציק זצ"ל ואביו על דברי הרמב"ם. אותו דבר בדברי ה"אחיעזר" ואותו דבר בעצם בדברי השו"ע .

האחיעזר דיבר על קבלת מצוות ממש. הוא לא מדבר על דברים שמדבר עליהם הרב עוזיאל. אגב, הרב עוזיאל נסמך על האחיעזר, אך פירש את האחיעזר בצורה קצת שונה. הרב אונטרמן גם מזכיר את האחיעזר. אבל מה אמר האחיעזר? האחיעזר אמר: אדם שבא להתגייר, הוא מקבל עליו עול מצוות, אבל אם יש משהו שהוא יודע שהוא יכשל בזה, במקרה כזה אומר האחיעזר זה לא נקרא שהוא לא מקבל עליו עול מצוות. ההנחה של האחיעזר שיש קבלת מצוות, כמובן. והשאלה היא מה במקרה שהוא יודע שייכשל, ואגב מדובר שהוא יודע שייכשל כל החיים. האחיעזר מדבר במקרה של אחת שנשואה לבעלה, הוא מקבל עליו עול מצוות אבל הוא יודע שבנקודה הזו הוא לא יכול לעמוד. גם ר' משה פיינשטיין דיבר על הנקודה הזו, איזו שהיא נקודה פרטנית, מצווה מסויימת. אבל האחיעזר עצמו אומר שאם לא קיבל עליו איסורי שבת וכשרות וטהרת המשפחה, אז במקרה כזה זה מוכח שאין כאן קבלת מצוות וממילא לא מקבלים אותו. עכשיו, גם בזה אפשר לפרש את האחיעזר לקולא ולומר שהאחיעזר אמר בענין פרקטי, בעצם באופן עקרוני זו קבלה כללית, אני מקבל על עצמי עול מצוות. אבל אם אני מראה שלא קיבלתי לא את זה ולא את זה ולא את זה, מה ביה"ד רואה לפניו? ביה"ד רואה שלא קיבל עול מצוות. זאת אפשרות אחת. יש אפשרות לפרש את זה קצת אחרת ואני לא רוצה להיכנס לזה. בדרך שפרשתי עכשיו הלך רבי משה הכהן. הרב משה הכהן, הוא נתן הגדרה, כתב מה זה קבלת מצוות? קבלת מצוות אין פירושו של דבר שאתה מתחייב לקיים, זה "הבטחתי אבל לא הבטחתי לקיים", אני מקבל עלי עול מצוות, אבל אני לא מקבל עליי לקיים מצוות. מה זאת אומרת? אני מכיר בזה שאם אני עובר עבירה אז הקב"ה ייתן לי עונש! אפילו אם אתה לא רוצה לקיים, אין לך כוח לקיים. והרב משה הכהן דיבר על משפחה ספרדית מסורתית שהבעל היה מוכן לקבל עליו מסורת אבל הוא לא היה מוכן לוותר על כדורגל בשבת. אז אני שואל אתכם, משפחה ספרדית, מסורתית, שיש בה את היהדות בנשמה הרבה יותר מאשכנזים שמקיימים מצוות, האם זה דומה לאחד שבה מאיזו שהוא חלל ריק ואתה עכשיו מנסה לבחון מה יש לו בנשמה, האם זה אותו דבר?

אני רוצה לסכם משום שאפשר לדבר על זה שעות. מה שאני רוצה לומר זה שיש שיטה בפסיקה וצריך לדעת את זה וצריך גם לדעת כללי פסיקה. זו נקודה מאוד חשובה. צריך לדעת כללי פסיקה. בפסיקה אפשר להסתמך על דעת מיעוט, אבל אפשר להסתמך על דעת מיעוט כאשר המיעוט הוא מיעוט ניכר. אי אפשר להסתמך על דעת מיעוט כשמדובר על שני פוסקים מתוך מכלול כל הפוסקים. במחילה, אי אפשר להסתמך על דעת מיעוט מבחינת כללי הפסיקה וצריך לדעת את זה. כמו שמישהו יגיד, ושוב

אני נותן דוגמא כדי להמחיש, כמו שמישהו יגיד אני מסתמך על רבי הלל שאמר שאין משיח לישראל. אני נותן את זה כדוגמא.

לצערנו הרב, ופה אני אומר כדיין בביה"ד לגיור, לצערי הרב, עם כל הכאב ואני בוכה על זה. הרב עוזיאל והרב משה הכהן שהיה דיין בטבריה הם יחידים בפסיקה בנושא הזה של קבלת מצוות.

תראו רבותי, אני רוצה לומר עוד משהו בנושא הזה של פסיקה. אני אומנם קטן אבל אני יכול ללכת בדעה נקייה. אם אני אחליט, מכיוון שיש מחלוקת פוסקים, אם אני אחליט רבותי מה שאמרו הרוב אמרו הרוב אבל אני, צבי ליפשיץ, קראתי במקורות ואני מסכים לדעתו של הרב עוזיאל אז אני כפוסק אם אני מקבל את דעתו של הרב עוזיאל כדרך לימוד שלי אז אני יכול ללכת בדרכו.

הרב שאר ישוב כהן : המדד הוא לא כמות המדד הוא איכות.

הרב ליפשיץ : אני לא רוצה להיכנס לזה, הרב. הדברים קצת יותר מסובכים מבחינת איכות.

יש כללי פסיקה ולכן רבותי מבחינת הפוסקים, מי שיצפה שאנחנו נציב רף הלכתי כמו הרב עוזיאל והרב משה הכהן לא יקבל זאת מאיתנו אלא אם כן יחליפו את כל הדיינים.

בסופו של דבר בחלק גדול מהמקרים אנחנו הולכים אחרי הרב עוזיאל. אלה המקרים שאנחנו מקבלים אותם למרות רדידותם. כי גם הרב עוזיאל וגם הרב משה הכהן לא ויתרו, על מה שהרב הזכיר קודם, על האמונה בייחוד, על קבלת י"ג העיקרים. כלומר, הם לא ויתרו על ההכרה כשאני מצטרף לעם ישראל אני מצטרף לקדושת ישראל. יש לי את הרב עוזיאל, יש לי את המקור, אני יכול להראות וממילא ביה"ד, וכך ביה"ד עושה בחלק מהמקרים, צריך להשתכנע. ביה"ד מנסה למצוא את החיוביות של האדם, את הנכונות שלו לגשת איזה צעד איזה שני צעדים ושלושה צעדים, להתקרב קצת. אם ביה"ד מוצא את זה אצלו ובצורה מספיק חזקה, אז ביה"ד יכול לסמוך שאח"כ האדם הזה ישמור תורה. ללא זה ביה"ד לא יתרשם וממילא לא יקבל.

זוהי עיקר שיטתנו. גם אנחנו לא מרוצים מהמספרים. היינו רוצים לגייר יותר. אנחנו חושבים שאם המערכות שעובדות מולנו היו עובדות יותר נכון אז היינו מגיעים לתוצאות טובות יותר. אנחנו לא רק חושבים אנחנו בטוחים בזה. אנחנו חושבים שבע"ה, לאור הנתונים ולאור הפרמטרים שהצגתי, אני חושב שאפשר להגיע להרבה יותר. אני חושב שהקב"ה יסייע בידינו, ישלח רוח ממרום, או יבואו הרב עובדיה יוסף, הרב עמאר, הרב שפירא ויאמרו שזה הזמן להקל.

משה אדוריאן - מפקח ארצי על אולפני הגיור, משרד החינוך

בדף הבית של מערך הגיור במשרד ראש הממשלה רשומה הצהרה, מאד משמעותית, הפותחת במלים: "**שעה היסטורית** גדולה לפנינו. דור זה יכריע האם אלה שבאו בשערי הארץ יהפכו להיות חלק מלא בעם היהודי. המענה אמור להיות מורכב, בעל מעוף וחזון, תוך שהוא **מנער מערכות קיימות**, פורץ דרכים חדשות וסוללם, על מנת לתת מענה לאלה החפצים להתגייר וכדי לייצר מוטיבציה אצל אלה הראויים להתגייר. לשם כך נדרשה הסרת המחיצות בין הגורמים השונים המטפלים בגיור **והבאת השינוי** לציבור המתגיירים הפוטנציאלי והזמנתם לעבור **תהליך ידידותי** מתוך ראיית חשיבות העניין וערך השעה" (ההדגשים שלי – מ.א.).

ואני שואל – האם אכן נעשה השינוי המתבקש, לאור המספר העצום של כ- 300 אלף עולים שאינם יהודים על פי ההלכה? האם נפתחו השערים לכל המתעניינים? האם התקיים בירור הלכתי מעמיק ויסודי כיצד לקבל גרים בימינו, בנסיבות המיוחדות המאפיינות את תקופתנו?

ידוע לכולנו שנושא הגיור היה תמיד הווה ויהיה נושא רגיש מעין כמוהו. כל פסיקה הלכתית שתתקבל בעניין זה תגרור בודאי פסיקה נגדית של אלה הדורשים להחמיר בקבלת גרים לעם ישראל. זו אינה סיבה לברוח מאחריות ולקבל החלטות מחייבות.

מדובר בעולים שהם אזרחי המדינה, משולבים בכל מערכות החיים ובכל תחומי הפעילות בישראל. עולים אלה דוברים את השפה העברית, ילדיהם מתחנכים בארץ, משרתים בצבא ומרגישים עצמם ישראלים לכל דבר ועניין. אין ספק שפרסום מתאים המתאר את תהליך הגיור כתהליך של בניית זהות יהודית – ישראלית משולבת, מתוך שיתוף פעולה מקיף של מערך הגיור, הנהלת בתי הדין המיוחדים לגיור, הרבנות הראשית, רבני ערים שכונות וקהילות, ראשי ישיבות ציוניות, ארגונים כמו רבני "צוהר", גרעינים תורניים, ישיבות "הסדר" ומסגרות תורניות מגוונות ודומיהם, ניתן יהיה למנף במידה רבה את הנכונות והיענות להצטרף לתהליך הלמידה לקראת גיור.

לצערי, לא השכלנו ולא הצלחנו להביא את הצהרת מערך הגיור למודעות בקרב העולים, שאינם יהודים על פי ההלכה, ולעניין אותם באפשרות להצטרף לעם ישראל בדרך ידידותית ומקרבת.

הסימפוזיון המתקיים בעיתון "הצופה", בסופי השבוע האחרונים, מוכיח עד כמה חלוקות הדעות בקרב אנשי הציונית הדתית. ההתנצחות בין ד"ר אמנון שפירא, מזכ"ל תנועת בני עקיבא בעבר, איש רוח והוגה דעות שמעורה ומעורב בדעת עם הבריות, ודייני בתי הדין ובראשם הרב ישראל רוזן ראש מינהל הגיור בעבר, אינה מוסיפה כבוד לעניין עצמו ומשקפת את עומק המשבר והמחלוקת בתוך הציונות הדתית, וביחסה למשימה הלאומית החשובה של קירוב רחוקים לעם ישראל. החברה הדתית לא נקראה לפתוח את לבה וביתה לאימוץ וליווי מתגיירים כדי לקחת חלק במשימת הגיור. יתכן שהחמצנו את השעה. היינו צריכים להתחיל את הפעילות בנושא עם תחילת גלי העלייה הגדולים מחבר העמים, מאותה השעה שבה התברר לנו כמה עולים שאינם יהודים רשאים לעלות על פי חוק השבות ואכן עולים בהמוניהם.

אחוז הנכשלים בבתי הדין מעיד על הקושי לעבור את משוכת הגיור וזה ודאי אינו מעודד חדשים להצטרף לתהליך הגיור.

כבר כשהתקבלו המלצות ועדת נאמן, אמרתי, בכל הזדמנות, שהרעיון של הכנת המתגייר בדרך פלורליסטית מול דרישות בית הדין האורתודוכסי, הוא מתכון לאי הצלחה ידוע מראש. חבל שהמסקנות לא נבדקו עד תומם לפני שהתחילו ליישם אותם הלכה למעשה.

הסכנה של נישואי תערובת בהיקפים גדולים עומדת לפתחנו. כבר היום יש הרבה מאד זוגות מעורבים שחיים ללא נישואים. גם אנחנו לא יכולים לומר בוודאות שאלינו התופעה הזאת לא תגיע.

אני תקווה שנדע ללמוד מהניסיון שהצטבר עד כה, ואולי מכאן נצא לדרך חדשה שתיתן פתרון הלכתי הולם לאלה שבאמת ובתמים רוצים לקבל על עצמם זהות יהודית - ישראלית משמעותית, ולהסתפח לעם ישראל ומדינת ישראל על פי תורת ישראל.

רבני הערים, השכונות והקהילות יכולים להיות אלה ההולכים בראש המחנה להגברת מודעות הגיור. הם אלה שיכולים לאתר ביתר קלות את העולים שאינם יהודים והם אלה שיקלטו אותם בקהילותיהם לאחר הגיור.

רק הנהגה רוחנית בעלת שאר - רוח שטובת העם והמדינה לנגד עיניה, ושאינה נרתעת מכל המלעיזים למיניהם שרואים רק את טובת עצמם וקהילתם, יכולה להביא לפריצת דרך בקירוב רחוקים לעם ישראל.

ד"ר אשר כהן - המחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת "בר אילן"

לפני שהגעתי הנה, הלכתי לעוד מקום. כל אחד הולך לאיזה שהוא מקום כדי לקבל את ההשראה הרוחנית שלו. אני הלכתי ליהודי שהוא הסיפור שפותח את הספר שלי, סלבה, שהוא סבא לשני נכדים לא יהודים. הוא אמר לי, טוב שאתה בא, יש לי איזו שהיא בעיה. מה הבעיה? הנכד שלו בן 12, נולד בארץ, זה כבר לא "הרוסים האלה", זה נולד בארץ לא יהודי. הוא אומר תשמע, אשר, אתה יודע עוד שנה בר מצווה. מה אנחנו עושים? יש אפשרות אחת שהוא ייגש לאחד מבתי הכנסת בעיר ויאמר באתי לעשות בר מצווה ויקבלו אותו, בלי לדעת בכלל שהוא לא יהודי. זו משפחה שיושבת ב"ליל הסדר", מדליקה נרות חנוכה, מה שנקרא לא יהודים מסורתיים. כמובן שהדרך של ללכת לבית הכנסת מבלי שהם ידעו שהם לא יהודים לא עולה על דעתם בכלל משום שהיושר הוא כל כך גמור. הוא אומר אני יודע שהנכד שלי לא יהודי ואני לא אלך להכשיל אותם ולהעלות אותו לתורה. האפשרות השנייה היא ללכת לבית כנסת רפורמי וגם זה לא כ"כ פשוט כי אצל הרפורמים זה צריך להיות בית כנסת רפורמי ששם התפיסה שיהודי זה גם עפ"י האבא. בישראל רוב הרפורמים לא מקבלים את התפיסה של חו"ל וגם הם טוענים שיהודי זה עפ"י האמא כך שגם שם זו בעיה.

אני לא אכנס לנימוקים ההלכתיים. אני לא רוצה לחזור יותר מדי על מה שהרב יואל כבר אמר. דבר אחד צריך להגיד על האנשים האלה, מספרם הולך ועולה מיום ליום. במערכת הגיור הנוכחית, גם אם תכפיל ותשלש את מספר הגיורים, אין שום יכולת, להתגבר על בעיית הגידול. מי שעוקב אחרי המספרים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה רואה שבשנה שעברה המספרים עמדו על בסביבות שלוש מאות אלף. בסוף השנה שעברה היו כבר שלוש מאות ועשרה אלף. שלוש מאות אלף איש בגידול שנתי, מינימאלי לחלוטין, זה ארבעת אלפים איש בשנה.

אם מערכת הגיור תגייר ארבעת אלפים איש בשנה אז הבעיה תהיה רק 300 מאות אלף (מתוך 90 אלף זוגות כ-30 אלף שני בני הזוג אינם יהודים ומעל ל 50 אלף אחד מבני הזוג יהודי. בכל מקרה גם בזוגות הלא יהודים יש סבא יהודי אחרת לא היו יכולים לעלות).

עוד נקודה אחת שאני רוצה להגיד והדברים ברורים. כל הזמן אנחנו מדברים על העולים אבל זה כבר לא העולים, זה העולים וצאצאיהם. ככל שעובר הזמן הולך ועולה מספרם של אלו שנולדו כאן לא יהודים. נולדו כאן, לא שבאו מבחוץ פנימה, או שעלו כילדים ואת רוב חינוכם עברו כאן.

אני רוצה לדבר כאן על מה שנקרא חסמי כניסה לגיור:

קודם כל נתחיל מהרמה העליונה ביותר. אנחנו חיים במסגרת שעסוקה בפצצה האיראנית, במה שקורה בעזה, במה שקורה בישראל ובכל מיני דברים. אין זמן להתעסק בגיור. אנחנו לא מודעים לבעיה, כשאנחנו מתכנסים פה אחת לכמה זמן ובסוף זה לא מעניין אף אחד או כמעט לא מעניין אף אחד, זו המציאות. החברה שאני מדבר עליה לא מקרינה אפילו ציפיות מהגויים הללו שיתגיירו אי פעם. לעמדות החילוניות בחברה יש השפעה.

במסגרת המחקר שלי הלכתי לראיין את הרב הצבאי הראשי של אז, הרב ווייס. דיברנו על הנתונים של הגיור בצבא וכו'. אתם יודעים, בכל ראיון שעושים בצבא חייב להיות קצין מלווה של דובר צה"ל כדי לראות שלא עוברים סודות. כשיצאנו מהראיון אני שואל את הקצינה של דובר צה"ל, מה את אומרת

על השיחה שהתנהלה? היא אמרה: אני אגיד לך את האמת, אין לי מושג על מה אתם מדברים. היא אמרה אסור לי להגיד את זה אבל נראה לי שאתם מנותקים מהמציאות.

אני רוצה לעבור לכמה חסמים, בקרב העולים, לפני שאנחנו מדברים על איך מקרבים. קודם כל כעולים, צריך להבין, יש מה שנקרא חסם ידוע של מהגרים בכל העולם, הם טרודים, הם עסוקים בבעיות של קליטה, דיור ותעסוקה. למרות שהמדינה נותנת סל קליטה מאוד טוב אבל בזה הם עסוקים. עכשיו כשאנחנו באים אליהם עם גיור, ואני לא אומר שלא צריך את זה, אני לא אומר כלום, אני רק מבקש מכל אחד שלרגע ינסה להיכנס לראש של המתגייר הפוטנציאלי. אני מבקש מכל אחד מכם להכניס לסדר היום שלו בשנה הקרובה, לאורך כל השנה, שתי פגישות שבועיות של שלוש שעות כל אחת מהן, שזה מייצג משהו שבין 400 ל-500 שעות בשנה. לא נכנסתי לשאר הדברים, של משפחה מאמצת וכל זה. רק תנסו להיכנס לסדר היום שלהם. כשאני מדבר עם הסטודנטים שלי אני אומר להם עכשיו תכניסו לתוך המערכת שלכם עוד שמונה קורסים. הנה בעיה שצריך לתת עליה את הדעת.

אני רוצה לעמוד על הבעיה העקרונית שעולה מהשיחות איתם. זה נוגע לדיון ההלכתי שהתקיים פה וזה פרדוקס. דלת הכניסה הדתית לבית לא דתי. דלת הכניסה ששמה גיור היא דלת כניסה דתית, איך שלא מסתכלים על זה. אגב, גם דלת הכניסה הרפורמית היא דלת כניסה דתית מנקודת המבט הרפורמית ולעולים קשה להבין מה פתאום לחברה לא דתית דלת הכניסה היא דתית.

כמה סיפורים בהקשר הזה. העולים מניחים שמה שהם לומדים באולפן הגיור זה כנראה מה שחשוב כדי להיות יהודי, אם לא, למה מלמדים? כשמעבירים מישהו מקבוצה לקבוצה מלמדים דברים החשובים לקבוצה. אם זה כל כך חשוב, למה בבית הספר לא לומדים את זה?! שלא לדבר שלומדים על המונחים המסורתיים ומצביעים על הדלת של השכן והשכן ממול הוא יהודי. זאת המציאות. אומר לי עולה אחד, בוא אספר לך סיפור. לפני שבועיים, לפני הבגרות בתנ"ך, חמישה ילדים מהכיתה הגיעו אל הילד שלי ללמוד תנ"ך. הוא מצטיין בכיתה ואחרי שהוא למד תנ"ך כדי לעבור את הבגרות הישראלית הוא ילך לאולפן ללמוד תנ"ך כדי לעמוד מול ביה"ד. אנחנו לא מודעים עד כמה גדול הפרדוקס הזה.

נכון שמתרוצצים סיפורים על מה שקורה בבתי הדין אבל החסימות קיימות עוד הרבה לפני הסיפורים על מה שקורה במערכת הגיור.

אני מניח שלחברה הציונית הדתית, שהיא מוקד העניין, גיור היא בודאי אחת המשימות שלה. אני רוצה להגיד לכם מה קורה עם הציונות הדתית בעשור האחרון. אני אתחיל מסיפור ששמעתי בזמנו מנפתלי אופיר ז"ל . הייתה בדיחה שהסתובבה בשנות ה-50, מי קובע את הקו ההלכתי דתי במדינת ישראל, לא פסיקה כזו או אחרת אלא את הקו של הגישה ההלכתית. התשובה הייתה פייגה המשוגעת ממאה שערים. למה? אני אגיד לכם. זה הולך ככה: כשועדת ההלכה בקיבוץ הדתי, לפני שהיא פסקה משהו, הייתה מסתכלת הצידה לראות אם הרב של ה"פועל המזרחי" מאשר את זה, כי בלי שיאשר את זה הם לא יכולים, כי אז הם "שייגצים". הרב של "הפועל המזרחי", לפני שהוא היה מאשר את זה, היה מסתכל ימינה לראות מה אומר הרב של ה"מזרחי". הרב של ה"מזרחי" היה מסתכל ימינה לראות מה אומרים ב"אגודה" על זה, כי זה מה שקובע. ב"אגודה" היו מסתכלים ימינה למאה שערים לראות מה הרב עמרם בלוי אומר על זה. הרב עמרם בלוי מסתובב במאה שערים ועל הגג של ישיבת

"תולדות אהרון" במאה שערים עומדת פייגה המשוגעת וצועקת לו משומד, עוכר ישראל. מרוב בהלה גם הוא מקציף. יוצא שפייגה המשוגעת קובעת את הקו ההלכתי.

לציונות הדתית יש איזו שהיא חולשה בסיסית כחברה. ואני מדבר רק על קצה המזלג. הייתה ועדת נאמן. בוועדה נאמר שלמרות השיתוף של הרפורמים במכונים המשותפים, הגיור בישראל יהיה אורתודוקסי, וזה נדחה. אז אנחנו עומדים היום בפני בג"צ שיכירו בגיורים רפורמיים בישראל. אז אם מישהו שואל את עצמו איך מגיעים לזה? אז גם אנחנו אשמים.

אני רוצה עוד כמה דברים להזכיר לכם. היה לנו את גיוס בני הישיבות. היה ויכוח בחברה הישראלית שהיה ויכוח חרדי – חילוני ומי לא בא לויכוח? את הציונות דתית לא ראינו. כמובן שבמכינות ובישיבות ההסדר מחנכים שמדובר במצווה אבל להגיד כזה ראה וקדש ולהשתתף בויכוח, את זה כמעט לא ראינו בשיח הציבורי.

אנחנו רואים את זה עכשיו בענין השמיטה, כדאי שיספיקו להתכונן לקראת השמיטה הבאה. בשנת השמיטה הקודמת עמד כל עם ישראל וראה מעשה, שאני לא יודע אם הוא קידוש ה' או חילול ה', ראה את הרב בקשי דורון בוכה בדמעות בטלוויזיה. למה? הוא עמד בלחצים אדירים מצד החרדים. ומי לא עמד בויכוח? היו כמה שכן כמו הרב דרוקמן, שהופיע בתקשורת. הציונות הדתית נאלמה. האם היא לא חלק גדול מתלמידי הרב קוק שחידש את היתר המכירה?! הם לא הגיעו לוויכוח.

למה אני מציג את כל הדברים האלה? פעם אחר פעם, כשעולה משהו בהקשר הזהות היהודית של המדינה, לציונות הדתית יש נטייה להיעלם או להיאלם והיא לא נמצאת בויכוח. פנימה היא אומרת לנוער שלה את כל הדברים אבל לצאת החוצה כעמדה היא מגלה חולשה כל הזמן, ויש לי תחושה שהיא מגלה חולשה גם בסוגיא הזו של הגיור. אני משתדל להימנע כי אני לא איש הלכה אבל אני אומר לרבנים דבר אחד: תהיו מחמירים בהלכות גיור ואין לנו מחמירים כמו קבוצת החרדים הליטאים. תגיירו כמו שגייר הרב פוברסקי את גיסתו. זה הכל.

<u>אביגדור לויתן</u> - ראש תחום גיור במשרד הקליטה

קהילות דתיות הן מסגרות פנטסטיות. עומדים החילונים ואומרים הלוואי עלינו. התברכו הציונים הדתיים במסגרות כל כך מרובות ואיכותיות. השאלה היא איך המסגרות הללו באמת מתחברות לגרים.

ולשאלה הזו התשובה היא פשוטה. לא אאריך בדברים, לתשובה קוראים מנהיגות מובילה. כשאני מדבר על מנהיגות מובילה, השאלה היא האם בכל מסגרת שציינתי קיימת מנהיגות מובילה שלוקחת באמת את הלפיד ואומרת לכולם, כל אחד בארגונו הוא, בואו אחרי, בואו נלך לקראת המתגיירים, באו נעשה את הכל כדי לצרף אותם לחברה היהודית. הקריאה היא: בואו נצרף אותם לעם היהודי! התשובה, לצערי, שכפי הנראה אין מנהיגות מובילה. היכן ראשי החינוך הדתי?! ואני לא בא בביקורת, החל בראש המינהל החינוך הדתי, מנהלי בתי הספר, שהם באים וקוראים בואו נעשה את הכל כדי לקדם את הנושא. עד כמה בתי הספר הדתיים מוכנים באמת לקלוט תלמידים שאינם יהודים עפ"י ההלכה?

היכן אותם רבנים, אותם רבני שכונות, רבני ישיבות "הסדר", היכן הם מבחינת מנהיגות מובילה? האם הם דוגמא אישית או שלא?

אני רוצה לספר לכם סיפור אישי. לפני שנתיים חליתי, קורה בן אדם חולה, עברתי ניתוח מסובך, ב"ה יצאתי מזה. אני גר בשכונה גדולה בירושלים. פוגש אותי מרא דאתרא של השכונה, שכונה של 60 אלף תושבים, לא אזכיר את שמו, הוא אומר לי: אביגדור, היזהר! היזהר! כל מי שמתעסק בגיור צריך להיזהר חלילה יקרה לו משהו. אמרתי לו: מורי ורבי, אני כבר חליתי, מה אפשר לעשות, חליתי. אח"כ באתי לרב שלי, רב בית הכנסת ברמות, הרב ד"ר אהרון אדלר. אמרתי לו: פגש אותי מרא דאתרא ואמר לי היזהר! זה מסוכן!!! אמר לי הרב אדלר: אביגדור, אתה עובד במלאכת קודש, תמשיך, תעשה, יש לך את כל הגיבוי, את כל האחריות, אני ועוד הרבה רבנים מאחוריך.

כאן אני רוצה לסיים ולומר: רבותי, זוהי מנהיגות! האם הרב של השכונה הוא מוביל או לא מוביל? האם הוא מאיים או לא מאיים? אותו דבר לגבי כל מי שנמצא במסגרות השונות. ואני אומר: בואו, אותם מנהיגים, תעזרו לכולם, תפתחו את הדלתות, תפתחו את הלבבות, תגידו לכולם, תגידו להם אחינו אתם, זרע ישראל, אנחנו רוצים אתכם. ברגע שיעשו את זה הדברים באמת ישתנו.

ד"ר חיים פרי - מנהל "יוזמות חינוך ימין אורד"

ימין אורד הוא כפר נוער הנמצא בקצה תחום המושב של החינוך הדתי, על גבול הספר, ובספר הדברים רוחשים. שלא כבתחום המושב המוגנות מוחלשת, וכדי לשרוד חייבים להיות יצירתיים. הפתרונות אינם יכולים להמתין מהיום למחר. השרידה מותנית בפתרונות שאפשר לאתר היום.

בכפר זה מתחנכים כחמש מאות בני נוער, כמחציתם זקוקי גיור. אנו עוסקים בנושא כבר שבע עשרה שנה. מה שמטריד אותנו מאוד על רקע הקיבעון והסטגנציה בתחום – מה אומר לעצמו אדם כל בוקר כאשר הוא מתפלל על עם ישראל – מיהו הקולקטיב הזה הקרוי "עם ישראל", בתוך כל הפיצולים וכל ההפרדות והמחיצות?

בראייה ארוכת טווח צריך לשאול שאלות קשות על תפקיד החינוך ועל מקומות במתן תשובה לדילמה הזאת. פה בימין אורד בנינו תורה חינוכית שעיקרה תפיסת החינוך כשחקן מרכזי בזירה. התפיסה האמורה לייחד את מכון "שבות עם" בהקשר החינוכי, הייתה שהחמצת השעה היא בלתי אפשרית, וכי צריך היום, באמצעות כלים חינוכיים, לזרוע זרעים שלמצער ימזערו את הקשיים והבעיות שיצוצו בעתיד.

זהו העיקרון המנחה של החשיבה החינוכית והמתודולוגיה שפותחה לאורה. לדידנו זהו מודל שיש להציע אותו כדרך למערכת החינוכית כולה. מתודולוגית אנו מפרידים בין הפן של ההתפתחות הרגשית, לבין הפן הקוגניטיבי של צבירת הידע. דרך זו נקוטה במידה רבה מתוך הקשבה לאפיונים האישיותיים של הקולקטיב הקרוי לעיתים "הומו-סובייטיקוס".

הילד והנער מחבר המדינות מצפה לדעת בצורה מאוד פרקטית ותכליתית מה רוצים ממנו, כדי שמי שבגלל יהדות אביו נמנה על עם ישראל בחו"ל יזכה להמשיך בארץ היהודים להיקרא יהודי ולהשתייך לעם הזה. עניין התזמון והבשלות הוא קריטי. גיל ההתבגרות, הנחשב לגיל הפורמטיבי – הגיל בו ניתן לטעת בלב המתבגר אמונות ורגשי שיוך שעימם יצעד כל חייו – אפילו בתהליך דיאלקטי שעל-פניו נראה כמייצג אנטגוניזם ודחייה לתכנים שאנו מבקשים להעביר לו. אם אנחנו נחמיץ את הגיל הזה, ספק אם תזדמן לצעיר ולנו שעת חסד נוספת. מודעות להחמצה נוראה זו היא היסוד לחיפוש פתרונות יצירתיים – רק לא קיבעון – וגם אם התהליך אינו מוביל לגיור בפועל, הרי שיש לעצם התהליך כאשר הוא מתבצע מתוך רגישות ויצירתיות ערך עצום לגבי זריעת זרעי העתיד ולגבי פני החברה היהודית בארץ.

אחד הרעיונות הפדגוגיים, שאותם מוביל המקום הזה, קשור להרחבת הקונטקסט התודעתי של הצעירים. המסר הוא – "אני לא נמצא כאן כדי להשתלט על נשמתך, כדי להמיר את דתך ולהפוך אותך ליהודי". הפן האוניברסאלי של היהדות הוא חלק חשוב בתכנית החינוכית, הוא פורש ומרחיב את המניפה באופן שבמידה רבה מנטרל אנטגוניזם או תחושה של כפייה. אין אנו עוסקים ביחידי סגולה. מספר זקוקי הגיור הוא גדול והסכנה שהמסה הקריטית הזאת תביא עלינו חורבן, תיצור בטווח הארוך שבט מנוכר לערכי הליבה של היהדות היא גדולה, לכן צריך להשקיע עכשיו.

רעיון הפרדת ההתפתחות הרגשית מהלימודית על-מנת שבסוף התהליך יתלכדו השניים בהרמוניה אופטימאלית נראה על-פניו כדיכוטומיה, אך ניסיוננו מוכיח את האפקטיביות שלו. יצרנו מסגרת של

שלבים המקבילים לחמשת חומשי תורה, העוקבים אחרי קבלת היהדות מחדש - מסגרת של מבנה עוקב, דרך של התפתחות רגשית.

להלן מתווה:

ילד יודע **שבראשית** משמעו - הראשית, השלב שבו הוא מגבש החלטה מרצונו החופשי - רוצה אני או איננו רוצה.

שמות - שלב החיבור לדורות הקודמים. זיהוי המוצא היהודי, התעמקות בו.

ויקרא – "יבואו טהורים ויעסקו בטהרות", שלב של פעילות בנושאים שונים של חסד.

במדבר - "וייסעו ויחנו", סקירה והתוודעות לצורות חיים של הגשמה יהודית בארץ ישראל, בהתיישבות, בישיבות ועוד.

דברים - השלב שבו הכל מתלכד באמצעות פרויקט לימודי הבא לבטא את הידע הצבור ואת היחס הרגשי אליו.

חמשת השלבים מלווים בטקסים ואירועים מרגשים שבאים למלא חלל רגשי ולהכיר תודה והערכה לילדים על השקעתם בתהליך. הגישה היא בעיקרה חינוכית פסיכולוגית. דרך של קירוב לבבות היא הדרך שמכון "שבות עם" חרט על דגלו. יש גם מומנט של השהייה שאנו קוראים לו "גן הפריחה המאוחרת", של ילדים ובני נוער אשר אינם מגלים עניין במעבר לזהות יהודית ובגיור, ולעיתים אפילו מגלים יחס של מרי בוטה כלפי הנושא. לא אחת ראינו כיצד אותם ילדים, בבוא העת, עוברים מהפך מופלא והופכים להיות לבעלי זהות יהודית מלאה, חתומה בחותם של קדושה.

זאת לזכור - ילדים שעזבו בית הורים, ננטשו, עברו מעבר בין תרבותי, או אפילו כאלה שרק חוו החלשה של הסמכות ההורית כאשר עברו מארץ לארץ, אין הם מסוגלים ליצור "סכימה ציפייתית" בתודעה הפנימית שלהם. עיסוקם בזהות מעמיס עליהם עומסים רגשיים שאינם מותירים מקום לעומס הנוסף של משימת הגיור. לכן צריכים הדברים להיעשות בשום שכל, ביצירתיות ולעיתים אף בתחבולות – הכל כדי למלא את חובותינו לדורות הקודמים שהתרחקו מהיהדות בצוק העתים, ולדורות הבאים, לילדינו ונכדינו, כדי למנוע מהם לחיות בין שונאי דת ישראל במדינתם.

חייבים לזרוע היום את הזרעים, שגם אם לא יבשילו בימינו, אסור לנו להותיר את הילדים האלה בהקשר היהודי כפצועים בשדה הקרב. הילדים עוברים תהליכים סוערים וסוחפים ההופכים את התהליך בגיל ההתבגרות, בד בבד עם כניסה ליהדות, לכמעט בלתי אפשרי - למעט יחידי סגולה. הניצוץ היהודי נמצא בהם, בכולם, צריך רק להגיע אליו. לעיתים קרובות אתה עומד ומגלה בפליאה גדולה את הניצוץ הזה כאשר הוא מתפרץ, ומתפלא, אחרי כל הדחייה, המרי והבוטות שהיו שם קודם – מנין הוא בא? ואז אתה מגלה את משמעות היותם צאצאי זרע ישראל – התפרצות של ניצוץ שהופך לשלהבת של אש קודש, זכות אבות שהייתה טמונה שם ורק חיכתה ליום גילויה. הדרך שלנו עוסקת בחינוך ואינה עוסקת בשאלות ההלכתיות הכבדות שנשמעו כאן הבוקר, רק בדאגה הגדולה ובפחד שמא נחמיץ את השעה, החרדה מפני החברה הישראלית שילדינו ונכדינו יצטרכו לחיות בה.

הרב יוסף אביאור- ראש המרכז למתגייר, אור עציון

לאחר הדברים הרבים והמופלאים ששמענו לפני כן וההערות החשובות אני אוסיף גם משלי ואולי אומר גם כמה דברים קונקרטיים שלעניות דעתנו יש חובה לתקן ולשפר.

במקורות שלפניכם (בעמוד הראשון), זו אמירה של הרב הפוסק, בעל השולחן ערוך, בפירושו ל"יורה דעה", והוא כותב: "ומכאן יש ללמוד והכל לפי ראות עיני בית הדין". פוסק שמה בנושא הגיור לפי פרוטוקולים קונקרטיים המובאים בדברי חז"ל, ואין הרבה כאלה בחז"ל, ישיבות בית דין של תנאים. "ומכאן יש ללמוד שהכל לפי ראות עיני בית הדין".

אמרתי, בתקופת הישיבה, כשהייתי בחור ישיבה, ובכלל אני שואל מה האמירה הזו? הייתי אומר "הכל לפי ההלכה", מה זה "לפי ראות עיני בית הדין"? יש הלכות ואנחנו צריכים ללמוד לפי ההלכה. ובכל זאת, מורנו ורבנו, בעל השולחן ערוך, השתמש בביטוי הזה ואח"כ הוא הפך להיות איזו שהיא התבטאות שגדולי הפוסקים השתמשו בה.

נעבור לעמוד השני בדף המקורות. שם הבאתי פרוטוקולים של ישיבות בתי דין כפי שנזכרו בדברי חז"ל. אין הרבה כאלו בחז"ל, אך אני הבאתי שניים אותם מזכיר הרב "בית יוסף" על ה"טור". החלק העליון ממסכת שבת דף ל"א עמוד א'. אומנם הרב "בית יוסף" מזכיר את דוגמא מספר שלוש, אך אני רוצה להתייחס לדוגמא מספר שתיים. כתוב שם הסיפור הידוע: "מעשה בנוכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבניין שבידו. בא לפני הלל, גיירו". אמר לו בוא אני אלמד אותך ואמר לו: " דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור".

מורי ורבותי, כדיין שיושב היום בבית הדין, נצייר לעצמנו נוכרי צעיר המופיע בפני בית הדין על מנת להתגייר ופונה לאב בית הדין, הרב הגאון שמאי, ואומר לו עשה לי טובה, אני אעמוד על רגל אחת, אני בחור בריא, ספורטאי, יכול לעמוד על רגל אחת שש דקות בערך, ובזמן הזה למד אותי את כל התורה כולה. שמאי אומר לו: שחצן שכמוך, לך מכאן. לוקח את אמת הבניין וזורק אותו. אני לא נכנס כרגע לביאור של שמאי, בוודאי יש הרבה מה לבאר, אלו ואלו דברי אלוקים חיים. אני רוצה לצייר את זה בעיני דורנו. בא לפני הלל, גיירו. נורא ואיום! מה הוא עושה?! בא הבחור ואומר לו לי אין כרגע זמן להתמסר ללימוד. מורי ורבותי, הלל ראה, הכיר, שהבחור הזה צמא לדבר ה', כאילו אמר: "אני מתחנן לפניך תן לי את הקוד המרכזי, מהי התורה? אין ספק שאחר כך, כעבור עשר שנים, אני אשב בישיבה ואלמד", גיירו. כלומר, בפרוטוקול של ביה"ד נכתב שקיבלו אותו וגיירוהו, למרות שהמופיע, אדם העומד לפנינו, התבטא בדרך כזו. אלו הרהורים היו עולים במחשבותינו? היינו אומרים לו, לך מכאן, לך תלמד במכון "שבות עם" או במכונים ללמודי היהדות ותחזור אלינו.

אני רוצה לקרוא את המקור הבא ואחר כך לסכם. ללמוד מכך לקח גדול שהוא למעשה הלקח שאני מלמד את עצמי ובוודאי אני רוצה שגם חבריי ילמדו.

המקור הוא סיפור מדהים גם כן. הגמרא במנחות דף מ"ד ע"א, שעוסקת בענייני מצוות ציצית, שם כתוב: "תניא אמר רבי נתן אין לך כל מצווה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעולם הזה ובעולם הבא איני יודע כמה". צא ולמד, סיפור מדהים, מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצוות ציצית, שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים שכרה. שיגר לה ארבע מאות זהובים, כשהגיע

זמנו בא וישב בחדר ההמתנה, ישב על הפתח. נכנסה שפחתה אמרה לאותו אדם היכנס, הגיע תורו, נכנס, היא עסקה בכל מנגנוני הגירוי שיכולים להיות, "הציעה לו שבע מיטות. שש של כסף ואחת של זהב ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב. הלכה וישבה על גבי העליונה כשהיא עירומה כביום היוולדה". כיוון שהוא היה קפדן גדול ומחמיר גדול בענייני ציצית, אז כשפשט את בגדיו, נדבקה הציצית לרגליו, "באו ד' ציציותיו דפקו לו על פניו", קפץ מן המיטה העליונה והתיישב על גבי הקרקע ואף היא באה וישבה על גבי הקרקע. אמרה לו: "איני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית ביי? אמר לה: אני נשבע שלא ראיתי אישה יפה כמותך ומצווה אחת ציוונו ה' אלוקינו וציצית שמה, דכתיב: "אני ה' אלוקיכם" פעמיים, אני הוא העתיד להיפרע, אני הוא שעתיד לתת שכר. עכשיו עמדו עלי כ-ד' עדים ואמרו לי אוי ואבוי מה אתה הולך לעשות?! אמרה לו: איני מניחתך עד שתאמר לי מה שמך? מה שם עירך? וכו', כתב ונתן לה. הלכה ונתנה כל נכסיה, שליש למשפחתה, שליש לעניים ושליש נטלה בידה. באה לבית מדרשו של רבי חייא, שהיה ראש הישיבה, אמרה לו: רבי, צווה עלי ויעשו לי גיור. אמר לה: בתי שמא עיניך נתת באחד התלמידים? הוציאה כתב מידה ונתנה לו. אמר לה: לכי, אותן מצעים שהצעת לו באיסור הציעי לו בהיתר, זה מתן שכרו בעולם הזה".

מורי ורבותי, מופיע אלינו לדיון בחור ישיבה מופרע, סורר, ומביא אלינו חברה שמצא על מנת שנגיירה, היינו קמים שלושתנו, הדיינים, זורקים עליו את כיסאותינו ואומרים לו לך מכאן, פושע שכמוך, פרחח. רבי חייא עוד אומר לו מה שלא עשית באיסור תעשה בהיתר.

מורי ורבותי, מהו השיעור הגדול משני פרוטוקולים אלו, של בתי הדין? לא מספיק שיש לנו כושר לדיינות, זה לא מספיק. אנחנו זקוקים גם לכושר להיות דיין. יבוא אדם שיש לו כושר לדיינות אך אין לו כושר להיות דיין. לא די בכך שאנחנו מכירים את הדברים בשני המימדים, במימד האורך ובמימד הרוחב, אנחנו צריכים שיהיה לנו גם את מימד העומק.

אנחנו עוסקים באנשים, באחים שלנו שבאים אחרי שואה של שבעים שנה, שבעצם לא נתנו להם לעסוק באות יהודית אחת. יש לי כרכים של ספרים שאספתי בעשרים השנים שאנחנו עוסקים בזאת, מסיפורי הבנים והבנות שבאו מחבר העמים. לא מדובר על גיור קונבנציונאלי של נוכרי הבא להתגייר, אבל אני אומר בעיקר את העניין הזה ואנחנו שומעים דברים מדהימים. אם אנחנו כדיינים נלמד את השולחן ערוך, אם נעסוק בשו"תים כבר ישתנה לנו העניין, כי השו"תים במאתיים השנים האחרונות, שעוסקים בנישואי תערובת, לא מהסוג של יוצאי חבר העמים, זה סוג לא קונבנציונאלי, זה סוג של אסון, של שואה, אבל גם בקונבנציונאלי, מה שקרה אחרי האמנציפציה, אמרו גדולי ישראל להחזיר אותם הביתה, להחזיר הביתה. בעניין חבר העמים ה"פרי צדיק" שאמר "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים", מי זה האובדים? זה אלו שנעלמו לנו "והנידחים" זה עוד יותר רחוקים, אלו שכבר נשואים שם. צריך שופר גדול להחזיר אותם הביתה ולא לוותר על אף אחד, על אף נשמה יהודית שהולכת לאיבוד.

לכן אני אומר, זה חלק מהלימוד של השולחן ערוך. צריך להכיר לעומק את מה שקרה לאוכלוסיה הזו ואם אנחנו לא נלמד את זאת גם היחס שלנו יהיה מאוד שטחי וקונקרטי ולא עמוק ולא מבין על מה מדובר כאן.

בדף השלישי צילמתי את עמוד הכרך של הספר של הסופרת חנה בר. חנה בר היא אחת מהמשפחות המאמצות של האולפן שלנו בפתח תקווה, כאשר אנחנו ניהלנו שם את האולפנים. היא כתבה ספר

בשם " מסע בעקבות סוד". מסופר שם על בחור בשם בוריס שהיה לו סבא יהודי והוא לא ידע על כך ועל הניצוץ היהודי שפרץ ועלה, סיפור מרגש מאוד. אם לא קוראים את הספר הזה ועוד ספרים רבים אחרים לא יודעים על מה מדובר בכלל. אם קוראים אז ניתן לעמוד מול האנשים ולהבין שפה היתה שואה וכך צריך להתייחס לזה כמו אל שואה, להחזיר את כל הניצוצות הביתה.

הזכירו פה קודם את הגיור של גיסתו של הרב פוברסקי. הייתי פעם במחנה ליד קייב והיו שם כ- 400 בני נוער שלא כולם היו יהודים עפ"י ההלכה, אך השמות שלהם מקנייבסקי עד רבינוביץ והורביץ . בסעודת שבת הילדים ישבו שם מולנו ולידי הרב פוברסקי (הבן) ואני שואל אותו: האם הסיפור על אביך נכון, שאחיו הגיע אליו ביום שני וביום רביעי הוא כבר גייר את אשתו?

הוא עונה: כן.

אני שואל: איך זה יכול להיות? אצל הרב דרוקמן לוקח שנה ויותר עד שמגיירים ואצל הרב פוברסקי זה כל כך מהר?

הוא עונה: "זה "משפוחה" שלנו, זה "משפוחה" שלנו, זה "משפוחה" של אבא".

אמרתי לו: "אתה רואה את כל הילדים והילדות האלה, זה "משפוחה" שלי. אני לא יכול לוותר על אף אחד מהם".

על מה אנחנו מתווכחים, על מה אנחנו מדברים? אם לא נכיר את הדברים במימד הזה הרי אנחנו למעשה נחטיא את המטרה.

עוד סיפור קצר אחד. הרב הדגול, ראש ישיבת מעלה אדומים, הרב נחום רבינוביץ, שימש כאב בית דין והאידיאל שהוא נשא ונושא עד היום בליבו הוא לגייר את כל הנוער מחבר המדינות וכמה שיותר מהר וכך הוא נהג. הוא הכיר משפחה אחת, גייר את בנם כשהיה בצבא. האבא הוא בן ליהודי ואימו נוכריה. המטבח בבית הוכשר למהדרין, שומרים על החגים כהלכתם, אין חמץ בפסח, הולכים לבית הכנסת וכו'. ההורים גם כן למדו באולפן. לבסוף הם אמרו קל לנו לקבל את הכל קיימת רק בעיה אחת, קשה לנו לא לנסוע בשבת. הביאו אותם בפני בית הדין, הבן הגדול בצבא שומר תורה ומצוות, האמא עוזרת בהכל חוץ מאשר בעניין הזה. ההורים אמרו לי אנחנו לא מסוגלים. אח"כ גם הבן השני התגייר ומלנו אותו לשם יהדות, הוא דיין במערכת בתי הדין שלנו.

מורי ורבותי, אני מסכם ורוצה לומר, אם אנחנו הדיינים נכיר את העניין הזה לעומק, פסיקתנו ההלכתית תהיה אמיתית יותר, שכן הכול לפי ראות עיני בית הדין.

<u>הרב מנחם ולדמן</u> - ראש מכון "שבות עם"

ברשותכם אפתח בדברים קצרים בהמשך לקו הדברים של הרב אביאור. בראשית היום נשמעו דעות שונות באשר לגישות הלכתיות. יצא לי לשמש כדיין ואב"ד במשך שנים רבות והתנסיתי במה שקרא כאן הרב אביאור, הבנת המציאות. אני חושב שהכרת המציאות מכריעה את ההלכה בלמעלה מחמישים אחוז, אולי שבעים או שמונים אחוז. במקרה של כתם נידה רב מסוים פסק לאישה אחת להחמיר ולאישה אחרת, על אותו כתם, להקל. ומדוע? כי זה תלוי במצבה של האישה. כשעומדים ומבינים מה שלפנינו אז התשובה ההלכתית היא בהתאם. ודאי שה"שולחן ערוך" ושאר המקורות הם הבסיס, אך אם אין מבינים מי נמצא לפנינו, מהן האלטרנטיבות לפסיקה, אז הפסיקה איננה מתייחסת לאדם שלפנינו. זו פסיקת בית מדרש שאין מקומה בבית הדין.

דבר זה נכון באופן מיוחד בתחום הגיור, על פי מרן ה"בית יוסף", שאמר שדווקא בענייני גיור "הכל לפי ראות עיני בית הדין". גם בדברי הלכה "רגילים", כמו בשר וחלב, צריך לבחון מה המצב, האם זהו הפסד מרובה, מה האלטרנטיבה. פה, ביסוד, צריך להבין מי האדם שלפנינו, אם זה ילד בן 15 שהגיע יתום מאוקראינה ועתידו בארץ, או משפחה חד הורית מאתיופיה וכך הלאה. אם לא מבינים מי לפנינו אז הפסיקה רחוקה מן האמת.

אני רוצה לומר פה דברים, ואני מראש מתנצל, אני אומר דברים ברורים. הקמת מערך הגיור לא הביאה את השינוי המיוחל. צריך להודות במציאות הזו. ישנו מצב, לא קל, שמי שנמצא בשטח חש, שיש חוסר הידברות מול הדיינים, וזאת בלשון המעטה. גם ידידי הרב קליין וגם הרב דרוקמן שניסו להוליך שינוי, לא שנה , לא שנתיים, אלא במשך שלוש שנים, נתקלו פעם אחר פעם בחוסר יכולת לשנות ולשפר. לא צריך לטאטא מתחת השטיח ולהצניע את הדברים. חלק ניכר מהדיינים אינם מקבלים את הרב דרוקמן, הרב קליין והדרישות שלהם. אני אומר היום, שלוש שנים לאחר שהוקם מערך הגיור, שש שנים לאחר שיש לנו את המכונים ללימודי היהדות, הגיע הזמן לחשוב על דרכים מעשיות חדשות.

אני לא נכנס למחלוקת על הדרישות ההלכתיות, זה עניין בפני עצמו. שורש הבעיה, לדעתי, הינו בתחום אחר: חוסר הקשב והקרבה האמיתית של מערכת בתי הדין למתגיירים עצמם, להבין את העולים מחבר העמים, העולים מאתיופיה וכדו'. נוצר מצב, בשנים האחרונות בעיקר, כשהדיינים דנים ונדמה לי שהם רחוקים מהבנת מי ניצב מולם, מהן החלופות לגיור בחייו? מהן ההשלכות לפסיקה? וניתן להביא דוגמאות רבות. לא מדובר בחריגים אלא בעשרות ובמאות מקרים של פסיקה של דיינים שהייתה נראית קלה בעיניהם. "עוד חודש תבואו", "תביא אישור מבית הכנסת" ועוד. ומאז הילד, הנער, המשפחה, נסחבים כבר שנים, כעוסים, דחויים ותקועים. אני לא מאשים את הדיינים במובן שהם לא יודעים הלכה, חלילה, אלא נדמה לי שיש כשל מובנה במערכת הגיור. כאשר שליחי בית הדין, בתי הדין, הנהלת בתי הדין וכל מי שמלווה את הגיור, מהשלב של שליחי בית הדין, יושבים בירושלים, במשרדי ממשלה, או במשרד ממשלתי במקום אחר, והם רוצים לעסוק בשדה החינוך, בקשר משפחתי-חוויתי-נפשי למתגייר, הם פיספסו את הכיוון. במדינת ישראל, כל אזרח יודע שמשרדי הממשלה של היום, ברובם, אינם מתפקדים כראוי, לממסד הממשלתי אין תשובות. כמו שאף אחד לא יעלה על דעתו שיפתחו ישיבה תיכונית או אולפנא בתוך משרד הדתות או במשרד ראש

הממשלה וכדו', ולא יתכן שינהלו את המוסד החינוכי פקידים מרחוק כי זה לא תחומם, דווקא את תחום הגיור, הרגיש כל כך, הכניסו עמוק לתוך הממסד הממשלתי. יש תקנות, יש נוהג, יש נהלים, יש דרישות, "תבואו עוד חצי שנה" ואי אפשר למצוא אותם אחרי חודש. מעשה הדיינים טובעים בים הבירוקרטיה, לא יודעים איפה למצוא אותם, אין חיבור לעם שבשדות, אין הבנה. דיין צעיר, שאך זה יצא מהכולל, חושב שהוא מומחה לליבותיהם של עולי חבר העמים או למנטאליות של עולי אתיופיה. זו הריאליה, שצריך לעמול קשה כדי להתחבר ולהבין את מי שלפנינו. לכן היה כשל מובנה כשהוציאו את בתי הדין המיוחדים לגיור מאותם מרכזים שהיו בהם קודם והעבירו אותם למשרדים מנותקים ורחוקים. לוקח לדיינים שלוש ארבע שנים להבין את עולמו המיוחד של עולה מאתיופיה, ובשנים אלו עד שהם מבינים, אני לא רוצה לספר פה סיפורים שיסמרו שערות ראשינו, איזה שאלות שואלים בלי להבין את המנטאליות. כשכל זה נכנס לתוך מערכת ממשלתית בירוקרטית, כשאי אפשר לפטר אף אחד מסיבות מנהליות, משפטיות, נוצר מצב של התנהלות לקויה במצב כרוני. אי אפשר לנהל מערכת שצריכה להיות מושתתת כולה על חינוך, אהבת אדם, אהבת הגר, אהבת ישראל וקירוב לבבות ממשרד ממשלתי בירושלים. נסו להתקשר בשעות שצריך לענות שם לטלפון, אין מי שעונה. שם אי אפשר לעסוק בגיור, זו הטעות, הכשל הבסיסי, אי אפשר כך לגייר. הדיינים יכולים להיות הטובים ביותר בעולם, דנו, התפזרו כל אחד לביתו והמשפחה המתגיירת נמצאת במקומה, ללא קשר ויש מאות של מקרים. הייתי, כמשל, אומר: תהליך הגיור דומה להליכי החזרה בתשובה הנעשים במקום כמו "מכון מאיר". לו יצוייר ש"מכון מאיר" היה מקבל הנחיות ונהלים להליכי חזרה בתשובה: עכשיו תפתחו לכל בעל תשובה תיק, תעשו בחינות, יגיע שליח בי"ד, תביאו אותו לאיזה משרד ממשלתי וכו'. כל בר דעת מבין שכך לא מקרבים ליהדות. היה זמן שהדיינים ישבו על איזו שהיא רמפה והסתכלו מלמעלה למטה על הבאים לפניהם. הדוגמא של "מכון מאיר" איננה רחוקה, רוב העולים מאתיופיה הם בעלי תשובה, ונכנסים למסלול מכשולים ארוך ומייגע.

כך קיבלתי מרבותי, שפוסקים לפי המציאות. אם לא מבינים את המציאות, הפסיקה איננה נכונה ובפרט בהליכי גיור. אני אומר זאת בכאב, לא ניתן להמשיך כך. לפטר שליח בית דין שאיננו מתאים אי אפשר, כי יש סוללה של אנשי ועד ונציבות. אי אפשר שמוסד חינוכי יתקיים כך ואי אפשר שמערכת של קירוב ליהדות תתנהל כך. הממסד הממשלתי הכושל איננו השדה המתאים לגיור, שם לא מגיירים ולא יעזור עוד ניסיון ועוד ניסיון, כבר ניסינו שלוש שנים.

התוכנית שאני רוצה להציע בפניכם היא שינוי כיוון. באופן מעשי יש להוציא את בתי הדין מהמצב שנמצאים בו היום. לפתוח שישה מוקדי גיור, כל מוקד יתמחה באוכלוסיית יעד מיוחדת, יהיה בשטח, אם זה בצמוד למוסדות חינוך, כמו "ימין אורד" ומי שיתמחה בזה יבין את הנוער. מי שמגייר עולים מאתיופיה, בהתאם. שישה מוקדי גיור שיהיו בחוץ, בשטח, הרחק מן הממסד הממשלתי. מוקד ילדים ונוער במוסדות חינוך, מוקד עולי חבר העמים - משפחות, במכונים המשותפים ליהדות, למשל. עולי אתיופיה גם בשטח, קרוב למרכזי הקליטה. חיילי צה"ל - במתכונת הקיימת היום בצה"ל, ילדים מאומצים ואחרים.

המוקדים הללו יבחרו את הרכב הדיינים הייעודי, מתוך מאגר של דיינים. את המאגר הזה צריך להרחיב. יש כיום 25 דיינים, צריך שיהיו 50 דיינים, מתוכם 20 – 30 חדשים. מי שמתאים ייבחר וייקרא לעבוד במוקד המתאים. הפעילות במוקד הגיור תהיה משותפת לגורמים המכינים ולדיינים.

שם יישב בית הדין, הליווי של המתגייר ייעשה במוקד, עם בית הדין, מתחילה, ללא שום תיווך. שליח בית הדין הנו תפקיד מיותר ואני לא רוצה לפגוע באף אחד. הדיין, עצמו, צריך להכיר את הכיתה, הוא לא צריך תיווך, לא בשביל העולים מאתיופיה ולא בשביל העולים מחבר העמים. הוא יבין ויכיר את המתגיירים כי הוא יתמחה באוכלוסיה זו כבית דין יעודי. והליווי יהיה מתחילה ועד הסוף כולל טבילה. לא לשלוח לתל אביב לטבול, לזרוק את העולים לכל הכיוונים, זו עוד מערכת בירוקרטית. כל הסירבול הזה לא עוזר לקירוב לבבות, לאהבת ישראל ולאהבת הגר. אלו עיקרי הדברים.

אני קורא לרב דרוקמן ולרב קליין, לטובת הרבנות הראשית לישראל, שתמשיך להיות אחראית על הגיור, לשנות את הכיוון בדרך שציינתי. אני חושב, משיחות ראשונות, שהיא מקובלת על רבים, אחרי זה, בעזרת ה', יבוא גם שינוי במדיניות. אני אומר לרב קליין, ידידי, משרד ראש הממשלה זה כבוד, ראש הממשלה, שרון, נתן כוח, אמר מה שאמר לטובת הגיור. משרדי ממשלה לא בנויים לעסוק בגיור ובקירוב ליהדות. צאו החוצה לשטח, תהיו ראשי מערך גיור שמלווה את הנעשה בשטח. אני אומר לרב קליין, אין זמן, זו השעה ועליך האחריות. רבים שותפים לתחושה הקשה שהמערכת נפלה, אין עם מי לדבר, והכאב גדול ומשותף לכל העוסקים בגיור. והשינוי מוצע בדברים שלפניכם. תודה רבה לכם.

נחמיה סיטרואן – מנכ"ל המכון ללימודי היהדות

הנושא הוא "הכל לפי ראות עיני בית הדין", ואנחנו רגילים לפרש את המשפט הזה שזה לפי איך שביה"ד רואה את המועמד לגיור. הייתי רוצה להציע ברשותכם להוסיף לפירוש הזה מימד נוסף והוא שיש, גם לפי ראות עיני ביה"ד, לראות את המציאות מסביב ולהבין אותה. נזכרתי כשישבתי פה היום במקרה שקרה לי לפני 35 שנה בבני עקיבא בסמינר למדריכים. כל קיץ הרב דרוקמן היה מגיע ונותן במשך שבוע, עשרה ימים, שיעור לכל המדריכים. באחת הפעמים, כשנסעתי איתו, שאלתי את הרב דרוקמן, אז בתור בחור צעיר ותמים, איך זה יכול להיות שאם כל הרבנים גדולים למדו את אותו ש"ס, למדו את אותה תורה, למדו את אותן ההלכות, יש כל כך הרבה חילוקי דעות בין כולם? איך זה יכול להיות? מדוע כל אחד רואה את זה אחרת? גם בנושאים שממש קשורים לדור, כמו ציונות וגם בנושאים אחרים שקשורים לכל עם ישראל, איך זה יכול להיות שהגיעו למסקנות הפוכות? איך זה שהרבי מסטמאר הגיע למסקנה הפוכה בכל הקשור לשאלת הציונות?

אמר לי הרב דרוקמן אז דבר שאני זוכר אותו עד היום. כדי לפסוק הלכה נכונה צריך גם לראות את המציאות בצורה נכונה. מי שרואה את המציאות שבה נמצא עם ישראל, ביודעו את המציאות, ידע להתאים גם את ההלכה לאותה המציאות. מי שלא מבין מה המציאות אז הוא יכול לפסוק אבל הוא טועה כי הוא מביא הלכה שאיננה תואמת למציאות האמיתית.

רציתי כמובן לשאול אותו איך יודעים מהי המציאות האמיתית?

בהקשיבנו היום, לאורך כל היום, לדברים שנאמרו ולרבנים שדיברו ואיני מנסה פה להגיד דברים בגנות הרבנים. אינני איש הלכה, אינני מלומד בתורה ועל זה אינני מנסה להגיד משהו, אבל השאלה שאנחנו שמנו לפני הדיינים זו שאלה פשוטה מאוד: האם תהיה התייחסות מיוחדת בתהליך הגיור כלפי העולים, אזרחי ישראל, שעלו מכוח חוק השבות? חלקם רואים עצמם בעלי זהות יהודית, רובם רוצים להשתייך לעם היהודי. האם תהיה התייחסות שונה? או, כפי ששמענו פה מקודם, מתייחסים לאיש כזה או לאישה כזו שעודדנו אותם לבוא לפה, מתייחסים כמו אל כל גוי שרוצה להתגייר? אותו מסלול, אותן דרישות, זאת השאלה. האם רואים את המציאות של העלייה המבורכת הזאת, שהביאה כל כך הרבה אנשים שקשורים לעם ישראל ורוצים להיות קשורים לעם ישראל. זו המציאות שמכוחה פועלים שזה חלק משיבת ציון. יכול להיות שהמסקנות שצריכות לצאת מהמציאות הזו צריכות להיות קצת שונות.

הרי גם אתם יודעים את דברי המשנה "הוי דן את כל האדם לכף זכות". למה כתוב האדם ב 'ה'? כי כשאתה דן מישהו תדון אותו בהסתכלות ובהתייחסות כוללת למציאות שלו, למצב שלו, לעבר שלו, לעתיד שלו, ההווה שלו, ביה"ס שלו, החינוך והכל. כשאתה צריך לדון אותו אל תתייחס רק למה שאתה רואה, אלא גם תיקח בחשבון מאיפה הוא בא, לאן הוא הולך. אני חושב שגם בעניין הזה יש התייחסות שצריך להתחשב בה.

דבר אחרון שאני רוצה להגיד, אני יודע שכל הזמן מצטטים את האמירה של רות: "עמך עמי אלוקיך אלוקי" ואני חושב שיש מקום גם לצטט את הדברים הראשונים שהיא אומרת באותו עניין. על אותו דבר שהיא מתחייבת לעשות וזה מה שהיא אומרת: "ובאשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין". הדבר הראשון שרות אומרת זה שאני רוצה לעלות ארצה איתך, נעמי, "אל אשר תלכי אלך". האם אנחנו

נותנים לזה איזו שהיא התייחסות כחלק מהאמירה של "אלוקיך אלוקי", או לא? האם אנחנו נותנים התייחסות שונה לכך שהוא בא כחייל ומוכן להקריב את עצמו להגנת העם? האם יש לזה איזה שהוא ערך? בודאי שלא זה בלבד, אך האם יש לזה איזה שהוא ערך בתוך כל התהליך הזה וההסתכלות שמסתכלים עליו? אני רוצה לתת דוגמאות קצרות:

דנו פה בשאלה איך ניתן לייעל את מערכת הגיוור. למכון יש עוד מה להגיד בתחום הזה.

אני רוצה לתת שתי דוגמאות שמתאימות ליום שלנו: דוגמא ראשונה, אנחנו חושבים שלא יכול להיות שיש מערכת ארצית לאלפי תלמידים ואין תוכנית לימודים כתובה ומפורטת, מוסכמת, שבה תלמיד יודע על איזה חומר הוא אמור להיבחן, מבחינת הידע. הרי ידע זה גם חלק מהגיוור, אומנם לא כל הגיוור. היום אם בא תלמיד אלי ושואל מה צריך ללמוד? אני עונה לו במילה אחת **הכל.** מה אני יכול להגיד לו?! אני אומר לו הכל, ואיך אפשר להגיד שצריך ללמוד הכל, איך אפשר להגיד למישהו שבא ללמוד שנה, שנה וחצי, אתה צריך לדעת הכל?! אני חושב שזו אחריות של המערכת, גם של המחנכים, גם של הדיינים, לשבת ביחד ולסכם מהו הידע שמצפים ממי שבא ללמוד. חי"ו אף אחד לא מנסה לרמוז פה, חי"ו, שבסופו של דבר נצטרך לבחון אותו רק על ידע, להיפך.

הדבר השני שאני רוצה להעלות פה, זו ההנחה ששליחי ביה"ד ימשיכו בתפקיד שהוא דומה להיום. אני לא מבין למה עד היום אף אחד לא הציע שאחד או שניים משליחי ביה"ד תהיינה נשים, הרי אנחנו יודעים שרוב האוכלוסייה שמגיעה ומעוניינת להתגייר אלו נשים.

אני שוב מעלה את ההצעה הזו שתהיינה שליחות בי"ד שתוכלנה לשוחח עם העולות, להכיר את העולות, שהעולות יוכלו לדבר איתן מלב אל לב. אין פה שום טעם נסתר, אלא לדעתי זה גם יהיה טוב למערכת, לביה"ד, יעשה שירות טוב יותר, שנשים תוכלנה לדבר עם נשים בצורה יותר אמיתית.

הדבר האחרון שאני רוצה להגיד ובזה לסיים, אני חושב שבכל הדרישות מן המתגייר באשר לדרישות ה"סביבתיות", נקרא לזה כך, בין אם זו דרישה מבן/ בת זוג, בין אם זו דרישה מילדים, בין אם זו דרישה למשפחה מארחת מאזור המגורים, בית כנסת באזור המגורים וכו' וכו', אני חושב שצריך להבין את המציאות. זה גם קשור לדברים הראשונים שאמרתי, להבין את המציאות שהגר נמצא בה, להבין באיזו מציאות הוא נמצא ועד איזו רמה של מציאות אנחנו יכולים לצפות, בנסיבות של היום, במצב של היום, במאגר של משפחות שקיימות היום. האם אנחנו מצפים מכולם למצוא משפחה מארחת מאזור המגורים שלהם? זו בעיה. אומרים אין משפחות, אז יש לך בעיה. אנחנו מפילים את הבעיה הזו על העולה ואם מעמידים בפני העולה דרישה שהוא לא יכול לעמוד בה, לא בגלל שהוא לא רוצה אלא בגלל שהוא לא יכול, אז השאלה מה עושים? אני חושב שצריך לתת קצת יותר התייחסות למציאות שהם נמצאים בה.

אני מקווה שחלק מהחצעות האלה וגם האמירה העקרונית ביחס למצב בימינו, בתקופתנו, יזכו לחשיבה בקרב הדיינים שבסופו של דבר אין עוררין שהם המחליטים.

<u>הרב משה קליין</u> - סגן ראש מערך הגיור, משרד ראש הממשלה

מורי, רבי ומכובדי הגאון הרב שאר ישוב.
ברשות כולם, מורי ורבותי, ראשית אני רוצה להודות למארגנים, לרב ולדמן, לשלמה ליבוביץ, שעסק באין ספור שעות ביום העיון הזה, שנדמה לי שהוא התחלה ופתח ואסור שיהיה האחרון.
לאותם גורמים שהיו צריכים להיות כאן ועכשיו ונפקד מקומם והסבריהם עימהם.
אני מאמין שיש שעות שלא חובה להשמיע אלא יש שעות שחובה גם לשמוע. כי ממה נפשך, אם הדברים הם כפי שהם ונאמרים בבחינת נאמנים פצעי אוהב, אז אם הדברים כך, הם טעונים תיקון ואם הדברים אינם כך, על אחת כמה וכמה שטעונים הם תיקונים. שערו בנפשכם אדם שמתאמץ בכיוון אחד והציבור רואה את ההתאמצות לכיוון אחר, התסכול והכאב צריכים להיות גדולים שבעתיים.
מורי ורבותי, לא אעשה לעצמי חיים קלים ולכן לא אשקע בעולם של מקורות, לא אספר סיפורים, גם לא "וורטים", ואני מציע זאת גם לחברים האחרים. לא באתי לכאן כמשיב ואינני מרגיש שום אשמה. אני מרגיש שאנחנו יושבים כאן, בשעת אמת, בשבת אחים גם יחד, אנשים שאכפת להם מהעניין. יש גם אנשים שלא איתנו כאן ונפקד מקומם והם אכפתיים לעניין וזאת אזכיר בהמשך.
מורי ורבותי, אנחנו במדורת השבט עוד עוסקים בדמותה של מדינת ישראל, רוחניותה של מדינת ישראל ויהדותה של מדינת ישראל. אנחנו עוסקים בשאלות של לפני 30 שנה ואחורה, מערכות היחסים שבין דתיים לבין שאינם דתיים. אנחנו לא קולטים, כאותו חייל זקן ששמע על מלחמה והתייצב אל המלחמה הבאה באותו מקום שעזב במלחמה הקודמת, הוא לא מרגיש שהוא נמצא במרכז העיר והמלחמה הרחק ממנו. המלחמה היא על פניה של מדינת ישראל. רבותי, בסוף 2001 היו במדינת ישראל 2.5% נישואי תערובת ובסוף 2006 אנחנו מדברים על 5% נישואי תערובת. זה לא קצה קרחון, זו האוניה המתנגשת בקרחון, ומי שטחו עיניו מראות אינו יודע על מה הוא מדבר.
מורי ורבותי, אם זה לא שיקול הלכתי, שיקול הלכתי מהו?! אני גם כואב כאב גדול את מדורת השבט של הציונות הדתית שאני נמנה עליה, כי נושלנו מכל המערכות הציבוריות, כמעט מכל כיכרות השוק, כקולקטיב, לא כפרטים. כפרטים אנחנו נמצאים בכל כיכר מכיכרות השוק, אבל כקולקטיב נתנו לנו את מה שהזכירו כחצר האחורית, ואני איני רואה זאת כך, של עולם הגיור, וגם שם הגיעה שעת אמת ותיכף אתאר מחי שעת אמת.
אני אהיה זהיר בלשוני אבל אני כואב בכאב גדול גם את העובדה שגדולי ישראל לא נתנו דעתם המהותית לשאלות היסודיות הללו. לא נתנו את דעתם המהותית, מפני שיש שאלות שעליהן היו צריכים להתכנס כל בעלי הזקנים הלבנים של הדור ולתת את הכרעתם ולהבין שמדובר פה בשעה שדורשת מענה לא קונבנציונאלי. הדבר הזה לא נעשה, ואינני כמתריס, אלא כתלמיד בפני רבו, בא ואומר: רבותי עד כאן! הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.
באתי למערכת מתמימות, אבל זו מערכת שכולם מאשימים את כולם כל היום. זה מרתק לראות את זה. כלומר בשם האחדות הכוללת ובשם האחריות על כלל ישראל ונשמת האומה לדורותיה, זה כבר הפך לא רק למציאות של כולם מאשימים, אלא כולם שורטים את כולם כל הזמן, וכל המרבה הרי זה משובח.

מורי ורבותי, רק אומר כותרות ויתכן שאייאש אתכם, אבל אני לא רוצה לומר שהמסקנה שלי הפוכה ממה שישמע לכתחילה.

יש פה מערכת שנקראת מדינת ישראל שראש הממשלה, הקודם, חרט על דיגלה של אותה מערכת ממשלתית את נושא הגיור כאחד הנושאים החשובים, והמערכת הממשלתית עושה ביעילות ובדייקנות כל אשר לאל ידה כדי להכשיל את העניין שעליו היא החליטה, ולא אפרט כאן. אני אשאיר זאת ברמה של כותרות כדי לא להיגרר לפרטים, אבל זו אמת. מדינה שמחליטה על דבר כעיקרון אך לא מאגמת לו משאבים, לא פיזיים, לא כלכליים ולא מהותיים. גופים מכינים שעסוקים הרבה בהפצת יהדות אבל, לא פחות, גם בבדיקה מה הזולת עושה. עמותות פרטיות, שלפעמים אני מתקנא בהם על היותן זריזות, ניידות, קלות רגליים ובלתי קונבנציונאליות. אבל אם כל הרצון הטוב אין להן אחריות קולקטיבית, אין הם חייבים ליטול אחריות קולקטיבית וממילא הם יכולים להיות כמו יחידה 101 שבאה משליטה סדר בדקות וחוזרת לבסיס, אבל זה לא פתרון מערכתי. אודה ולא אבוש שגם אנשי מערכת שבתוכנו, שלא הפנימו חלקם, את ההבנה האחרת, שאולי היא צריכה להיאמר בקול גדול. אני בביקורת עצמית קשה על מערך הגיור, על עצמי, על אחרים שברגעים של אמת צריכים להפסיק ולהסתכל ימינה ושמאלה ולומר את דברם ומי שרוצה להצטרף אל המהלך יצטרף ומי שאינו שיחדל, ולא כמהלך כוחני. אני מכיר לא מעט מערכות רפואיות שכאשר בא מנהל מחלקה חדש, חלק מן העובדים הבכירים התנגדו בכל נפשם לאסכולה אך לא הייתה להם ברירה והיו צריכים, עם כל הכבוד, לממש את האג'נדה של מנהל המחלקה החדש ואם לא, אז עם כל הכאב, לקחו את הפקלך ועזבו. נחזור למציאות שלנו, אנחנו נמצאים במערכת ממשלתית שאינה מאדה אף אחד, אבל עם כל הרצון והכבוד יתכן שהרב דרוקמן ואני צריכים להעמיד סימני קריאה ובעקבותיהם סימני שאלה ובעקבותיהן סימני קריאה נוספים. ואני לא אומר את זה, חי"ו, מתוך כוחנות, אני אומר את זה מתוך הרבה ענווה.

רבותי, אני שמעתי את הביקורת על עמיתי וחברי הדיינים שרובם ככולם יוקד בהם, במסירות אין קץ, נושא זה, למרות שחלק מהם טועים במלחמתה של תורה.

אני חושב שצריך שידוד מערכות כולל בעולם ההסברה, בעולם הלמידה, בסדרי העדיפויות של הגופים המכינים והמלמדים לקראת גיור, בהבנת האוריינטאציה של בית הדין לדברים מסוימים, אוריינטאציה שלא תשתנה, ואותם גופים צריכים להפנים אותה לתוכם. אני מדבר ברמה של כותרות ואיני רוצה לרדת לפרטים.

אולי הבנה שדבר שהיה נהוג עד פרק זמן, והוא היה המוטו והמוליך, צריך להשתנות. אני יודע שגם לגופים הללו יהיה קשה להבין שעם כל הרצון הטוב והכבוד כדי להכין לגיור המורה צריך להיות מורה והוא צריך להיות דוגמא וסמל, ומשפחה מלווה אינה יכולה להיות משפחה מלווה וירטואלית, זעיר פה, זעיר שם. כשאני מדבר אני מדבר על הגורמים המלמדים, ואינני מתכוון לגורם כזה או אחר. כולם אהובים, כולם ברורים ואפשר לומר שכולם פותחים את פיהם וכשאני מדבר אני מתכוון לכולם. חומרי למידה, הנושא של קיום מצוות, שמענו את המחלוקת המרתקת של הבוקר בהבנה של תורה ומצוות ומה התכוון הרמב"ם, בכל הדברים הללו צריך להיות שינוי מהותי.

מי מטפל במועמדים? וכיצד? גם הגופים המלמדים וגם אצלנו במערכת של בתי הדין. מה פישרו של מעמד בתי הדין? האם הוא מבחן? שמא הוא חיבוק לעלייתו של המתגייר בדרגה? והטיפול באוכלוסיות השונות. אני מזדהה בכל לב שצריך הרכבים ייעודיים שמכירים.

עם חלק מהדברים הסכמתי, על חלקם חלקתי. אם הייתי מרגיש שאני על ספסל הנאשמים, כנידון או כמתנצל, הייתי מונה אותם כתגר. איני מרגיש כך. אני מרגיש כשותף וכחבר לכולם. גם אם נאמרו דברים קשים שאיני מסכים איתם ושאינם אמת, ואני מדגיש שאינם אמת, אבל עדיין דברים שנאמרים צריכים לעורר חשיבה. ולכן אני מציע לכולנו להפסיק לפחד מאימת הבג"צ, למרות שנראה לי, שבערבו של יום, שהוא זה שיעשה סדר במערכת, לצערי. ושנתחיל לחשוש מאימת האחריות על כלל ישראל כי כל זמן שחוששים מהבג"צ, אם הבג"צ יביא למצב בו הרפורמים יגיירו, האם ועדת נאמן ב', שעוד לא התחילה את עבודתה, ממילא תיכשל במעשה שלה מפני שהיא הולכת למציאות מאוד מורכבת ואז צריך להתמודד עם הבג"צ, צריך להתמודד עם הרפורמים, הקבילות של הגיור באמצעות האורתודוקסיה האלטרנטיבית. כל זה לא צריך להפחיד אותנו. מה שצריך להיות לנו זו אימת האחריות על כלל ישראל.

בערבו של יום, אני נותר על כיסאי נטוש ובלי כוחות ושואל את עצמי מה עשית היום? הפעלת את כל הכישורים שקיבלת בלימודיך לתואר שני במשפטים לגישור, בין אישיות כזו לבין שליח בית דין כזה, לדיין כזה? 80% מהזמן אנחנו מבלים, מלשון בלאי, בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר. אני אומר את זה בכאב. מורי ורבותי, אני אומר, יתכן שהגיע זמן לעצור ולפרוץ קדימה. לבחור דרך קצת שונה ואחרת, אני מוריד בקולי כשאני אומר את זה אבל יתכן שבסוף זו תהיה דרך שידעו בסוף שכך צריך להיות.

פעם באתי לרב חיים דוד הלוי באיזו שאילתא כשהייתי מנהל אולפנא, מה לעשות עם הנושא של שביתה באולפנא. אמר לי הרב חיים דוד הלוי, בכאב גדול, דע לך שאנחנו כמו מאובן ועל מאובן דורכים, כי אין אומץ, לא להקל, אלא להשתמש בכוח דהיתרא.

אני רחוק מאוד מהעולם הניאו אורתודוקסי, שרבנים צעירים בגיל העשרה כבר פוסקים הלכות בענייני עגונות. אני כל כך לא מתחבר לעולם הרדיקאלי הזה, אני בז להם בכל ליבי. אבל יש עולם אחר, לא עולם של הקלות אלא עולם של כוח דהיתרא ואחד שלא נמצא כאן היום הוא הראשון לציון הרב עמאר שהוא דוגמא קלאסית לאדם שמשתמש באין סוף כוח דהיתרא גם בנושא הזה של גיור.

אני מאמין שהגיע שעת אמת. הגיע שעת אמת לכולנו, לאלה שיושבים פה ולרבים שלא יושבים פה, באמתלות שונות. או שמוליכים מהלך או לומר את האמת על השבר. ואני עדיין אופטימי.